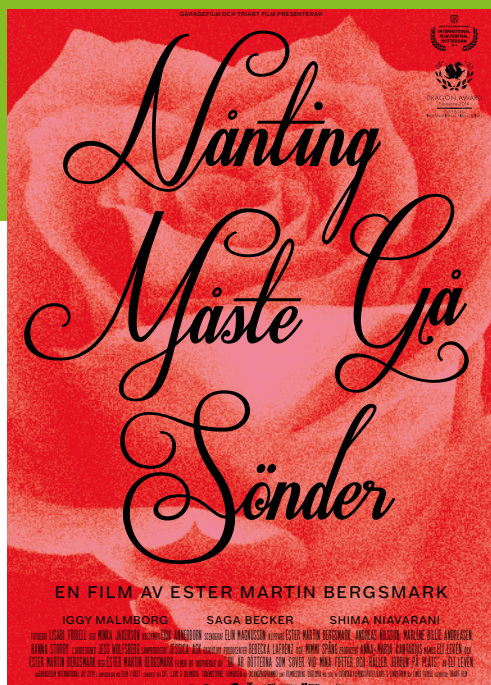

Berättelser i vår tid

– en analys av filmlivet
i Stockholms län

En rapport av Kerstin Olander

Januari 2016

Text: Kerstin Olander
Grafisk form: Fidelity

Bilderna i rapporten tillhör följande organisationer:

TriArt – omslagets affischer av Tjuvheder och Nånting måste gå sönder samt bild på sid 41.

Folkets Bio – omslagets affisch av Martha & Niki samt bilder på sidorna 3, 29, 42.

FilmCentrum – sid 25 och Filmapoteket sid 36.

Filmstadens kultur – sid 27.

Tempo dokumentärfestival – sid 33.

CinemAfrica – sid 33.

Film Stockholm – sidorna 7, 8, 9, 15, 21, 23,
26, 31, 36, 38, 40, 43, 45, 47, 48.

Franska för nybörjare.

Five broken cameras.

Amour.

Förord

Föreliggande rapport är ett försök att beskriva den spretiga scen i Stockholms län där filmens aktörer verkar. Beställare av rapporten är landstingets kulturnämnd och avsikten är att utvärdera vilken roll landstinget fortsatt kan spela i utvecklingen av filmpolitiken i den egna regionen. Vinklingen av rapporten och förslagen har alltså detta som fokus, statens och kommunernas insatser ligger inte inom utredarens mandat att ge förslag om. Samverkan mellan aktörerna på de olika nivåerna är däremot en nödvändighet för att nå framgång och på bästa sätt utnyttja kompetenser och resurser.

Stockholm, januari 2016

Kerstin Olander

” Film i alla dess former är en av de viktigaste uttrycksformerna i vår tid. Rörliga bilder gestaltar och förmedlar en mångfald berättelser om mänskligt liv och når ut till de allra flesta oavsett ålder och bakgrund”.

Framtidens filmpolitik, sid 5.

” Film utgör en viktig del av samtidskulturen och tar på samma sätt som böcker upp livsfrågor, om hur det är att leva som människa och hur vi orienterar oss i tillvaron. Den ställer oss inför livsöden och frågor om hur vi vill forma framtiden. Film är en konstform som berör och ofta ger en stark upplevelse och inlevelse i andra människors liv”.

Svenska kyrkans filmarbete

1 Sammanfattning
SID 6

2 Uppdrag
SID 8

3 Bakgrund
SID 10

4 Den rörliga bildens områden SID 12

- 4.1 Filmens genomslagskraft SID 12
- 4.2 MIK – medie- och informationskunnighet SID 12
- 4.3 Att se film SID 12
- 4.4 Filmavvet – minnet bakåt SID 13
- 4.5 Kort om finansiering av filmproduktion SID 14
- 4.6 Kort om nya områden SID 15

5 Filmens aktörer SID 16

- 5.1 Nationellt SID 17
- 5.2 Regionalt SID 17
- 5.3 Lokalt SID 19

6 Hur ser det ut i Stockholms län? SID 20

- 6.1 Fria filmare och producenter – branschen SID 20
- 6.2 Landstingets insatser och Film Stockholm SID 20
- 6.3 Förskola och skola SID 24
- 6.4 Kulturskolan SID 25
- 6.5 Nod i Norrort SID 26
- 6.6 Fritid SID 26
- 6.7 Filmavvet SID 26
- 6.8 Filmregion Stockholm – Mälardalen SID 27
- 6.9 FilmCentrum och glappet efter lokalavdelningen SID 28
- 6.10 Studieförbundens roll för amatörfilmare och särskilda målgrupper SID 28
- 6.11 Folkhögskolor SID 29
- 6.12 Kulturnämndens stödformer SID 29
- 6.13 Biograferna i länet SID 30
- 6.14 Festivalerna SID 32

7 Utmaningar och utvecklingsområden – slutsatser och förslag SID 34

- 7.1 Främjande av filmpedagogik, film i vården och visningsfrågor SID 35
- 7.2 Filmfestivaler SID 39
- 7.3 Film som kreativ näring – produktion och tillgängliggörande SID 40
- 7.4 Utvärdering av STHLM Debut SID 44
- 7.5 Landstingets fortsatta roll för utveckling av filmen som konst och näring SID 46
- 7.6 Ökad spridning av offentligt finansierad film SID 48

8 Ekonomiska konsekvenser SID 49

Sammanfattning

I **BUDGET FÖR 2015** får kulturförvaltningen i uppdrag att göra en genomgående analys av länets filmliv och ge förslag till hur länsövergripande samarbeten kan uppmontras och stärkas samt att se hur nya distributionskanaler för film ska nyttjas så att fler unga får möjlighet att ta del av film som skapas med offentliga medel.

Under arbetet med den här föreliggande rapporten har en ny statlig filmpolitik presenterats. Den statliga utredningen *Framtidens filmpolitik Ds 2015:31* liksom skrivningar och förslag i regeringens budgetproposition för 2016 har varit viktiga för aktuell omvärldsanalys. Den statliga utredningen konstaterar att hela filmområdet är underfinansierat och att det krävs offentliga investeringar för att få fram kvalitativ film som speglar den svenska verkligheten.

För att förstå filmlivet i Stockholms län lämnas i den här rapporten till kulturnämnden en genomgång av den rörliga bildens område och filmens aktörer i kedjan av samverkande faktorer på statlig, regional och lokal nivå.

Rörliga bilder sköljer över oss, en del väljer vi själva men mycket utsätts vi ofrivilligt för ute i vardagen. Samtidigt som vi ser mycket film och är överösta av rörliga bilder i den offentliga miljön och den egna telefonen så saknar vi ofta utbildning och medel att tolka och värdera den information och de upplevelser som strömmar emot oss. Det ligger ett stort ansvar på skolan att utveckla bildtolkning som lika viktigt som tolkning av ord och siffror. Digitaliseringen av biograferna har också inneburit att mängden mainstreamfilm har ökat på bekostnad av ett smalare, kvalitativt utbud och filmer från andra länder och språkområden än USA-Europa. Möjligheten att få tillgång till en mångfald av berättare och berättelser har alltså i praktiken minskat.

Men film är också en kreativ näring som kan bidra till en positiv tillväxt vilket är särskilt tydligt just i Stockholmsregionen där majoriteten av landets film-skapare finns. Trots de insatser som görs inom kort- och dokumentärfilm och landstingets talangutvecklingsprojekt STHLM Debut så saknas de ekonomiska och tekniska förutsättningarna för att överbrygga gapet mellan talangutveckling och professionell filmproduktion och därmed låta fler projekt komma till en publik. Området film/tv hade 3 677 företag med 8 598 anställda i Stockholms län år 2011 och allt tyder på att fler tillkommit sedan dess.

Landstingets insatser inom filmområdet omfattar sammanlagt 11 560 tkr under 2015 fördelat till Film Stockholm, ett antal filmfestivaler, kulturstöd samt till Filmregionens verksamhet att lyfta fram länet som inspelningsplats. Film Stockholm har uppdrag från kulturnämnden och Svenska Filminstitutet och verkar främjande inom filmpedagogik, talangutveckling, film i vården och visningsfrågor och är en samlande aktör för många av länets övriga aktörer. Deras status som offentlig aktör utan eget vinstintresse ger legitimitet att verka som samlande aktör. *För att förbättra samverkan inom länet behöver uppdraget till Film Stockholm förtydligas avseende främjande av filmpedagogik, film i vården och visningsfrågor.*

Under 2014 var 52 filmfestivaler verksamma i Stockholms stad, några nådde också ut i länet. Skillnaderna är stora mellan festivalerna vad gäller innehåll, finansiering och professionalitet. Endast ett fåtal biografier samverkar med festivalerna och ett par biografier tar ett stort ansvar vad gäller visningar och indirekt stöd. En översyn av stödformer och hur samverkan kan ske för att nå fler är angeläget. *En diskussion om omfördelning av landstingets stöd till filmfestivalerna*

behöver inledas. Film Stockholms kan inom ramen för sitt främjandepdrag verka för samordning och spridning i hela länet.

Landstingets engagemang i konstområdet filmproduktion är grundat i målsättningen att nå medborgare i hela länet för att fånga upp de berättare och berättelser som speglar länets invånare och deras intressen. Genom ett strategiskt riktat stöd kan kulturnämnden medverka till att utveckla konstformen film, bidra till att utveckla kreatörerna och arbetsmarknaden för en rad yrken, öka synligheten av människor och kulturer i vårt län som spegel för de egna invånarna samt öka länets attraktivitet för turism och utländska investerare. *Film Stockholm/Filmbasen bör få ett uppdrag att hantera en fond för utveckling av kortfilm, dokumentärfilm och barnfilm, filmer i andra format och tekniker samt att teckna samproduktionsavtal inom fonden så att filmerna kan tillgängliggöras i olika fönster. Stödet till STHLM Debut bör förlängas.*

Den filmkommissionära verksamheten vid Filmregionen är dels en webbplats som visar upp olika miljöer i länet som möjliga inspelningsplatser för inhemska och internationella bolag, och dels en praktisk service till bolagen för att underlätta vid inspelningar. Verksamheten bidrar därmed till att öka länets attraktivitet både för företag och besökare. Landstingets stöd till denna verksamhet har legat på samma nivå sedan starten och utredaren föreslår därför en höjning av stödet till Filmregionen avseende kommissionsverksamheten.

Sammanlagd ökning av kulturnämndens avsättning för filmutveckling är genom föreliggande förslag 4,5 miljoner kronor.

” Den statliga utredningen konstaterar att hela filmområdet är underfinansierat och att det krävs offentliga investeringar för att få fram kvalitativ film som speglar den svenska verkligheten.

Bio Rio, Stockholm stad.

Uppdrag

I **BUDGETEN FÖR 2015** gavs Stockholms läns landstings kulturförvaltning i uppdrag att göra en genomgående analys av länets filmliv och ge förslag till hur länsövergripande samarbeten kan uppmuntras och stärkas samt se hur nya distributionskanaler för film ska nyttjas så att fler unga får möjlighet att ta del av film som skapas med offentliga medel.

Författaren till föreliggande rapport är anställd på kulturförvaltningen som samordnare av regionala frågor där också frågor rörande kulturella och kreativa näringar ingår samt handläggning av filmfrågor. Rapporten försöker ge svar på filmens situation i Stockholms län och vilka möjligheter landstinget har att vara en viktig motor i utvecklingen av en konstform som just nu är i stark utveckling. Beskrivningen och förslagen grundar sig i de diskussioner och synpunkter jag fått in under arbetet samt de erfarenheter jag har från filmsektorn och offentlig förvaltning. Att finna strukturer som stärker filmen som konstform och näring, medborgarnas tillgång till kvalitetsfilm och samverkan mellan aktörerna har varit min ambition.

2.1 Problembilden

Intresset för film och filmskapande är stort, inte minst bland barn och unga i länet. Barn och unga hanterar rörlig bild i olika fönster som en naturlig del i sin vardag. Spel och filmer finns i mobilen som också används för egna inspelningar och för att kommunicera händelser till de egna nätverken och för utläggning med stor spridning på siter som Youtube. Man ser allt och rankar film som den konstform man, efter eller i lika hög grad som musik, är intresserad av att få tillgång till och själv utöva. I de projekt som Film Stockholm genomfört med ungdomar på fritidsgårdar, asylboenden och inom vården är upplevelsen att berättandet i rörlig bild ger tillgång till ett språk och en möjlighet att göra sin berättelse och röst hörd som starkt bidrar till ökad självkänsla. Samma upplevelse har projekten inom äld-

reomsorg och psykiatri gett. Att öppna upp denna möjlighet för än fler är ett viktigt medel för dialog som bidrar till det demokratiska samtalet och den sociala sammanhållningen.

Samtidigt som vi ser mycket film och är överösta av rörliga bilder i den offentliga miljön och den egna telefonen så saknas ofta kunskap, utbildning och medel att tolka och värdera den information och de upplevelser som strömmar emot oss. En slutsats i rapporten Samhällstrender och kulturvanor: en omvärldsanalys från Myndigheten för kulturanalys är att skolan behöver anpassa sig till bildsamhället och lägga lika stor vikt vid bildtolkning som vid tolkning av ord och siffror. En ökad mediekunnighet behövs också för att inte fastna i filterbubblor – att genom internet bara ta del av den kultur man redan känner till och den information och de åsikter man delar. Med den omvärldsanalysen är det bekymmersamt att konstatera att antalet skolbiovisningar går ner.

Filmens genomslagskraft.

Eget berättande i rörlig bild.

Digitaliseringen av biograferna har också inneburit att mängden så kallad mainstreamfilm har ökat på bekostnad av ett smalare, kanske mer kvalitativt utbud och filmer från andra länder och språkområden än USA-Europa. Möjligheten att få tillgång till en mångfald av berättare och berättelser har alltså trots digitaliseringens delningsmöjligheter i praktiken minskat. I Stockholms län finns en stor mängd ambitiösa och engagerade aktörer, små biografägare, distributörer av kvalitetsfilm och filmfestivaler, som arbetar under ofta tuffa villkor. Bilden är spretig och det är svårt med riktig överblick över helheten. Mycket finns att göra för att stärka samverkan och optimera effekten av både offentliga och privata insatser. Den viktigaste aktören för kulturförvaltningens samordnande och främjande uppdrag är den länskulturfunktion som är finansierade av landstinget och staten gemensamt, Film Stockholm. Uppdraget till Film Stockholm är alltså en viktig faktor som än mer kan bidra till att stärka länets alla aktörer.

Film är en kreativ näring som bidrar till länets tillväxt vilket är särskilt tydligt just i Stockholmsregionen där

majoriteten av landets filmskapare är bosatta. Genom Film Stockholms/landstingets filmstöd ges möjlighet att prioritera projekt av hög konstnärlig kvalitet som bedöms sakna kommersiella förutsättningar. Medlen är emellertid otillräckliga för att fånga upp den bredd och mångfald av berättare och berättelser som finns i länet. Trots de insatser som görs inom kort- och dokumentärfilm och STHLM Debut så saknas de ekonomiska och tekniska förutsättningarna för att överbrygga gapet mellan talangutveckling och professionell filmproduktion och låta fler projekt nå en publik. Antalet filmer riktade till barn och unga har ökat men fortfarande saknas svenska filmer framför allt för mellanåldrarna 6–12 år.

Kulturförvaltningen har också i uppdrag att göra en översyn av nämndens befintliga stödformer. Analysen av länets filmliv går därmed parallellt med denna och analys och förslag får avtryck i bägge liksom i det arbete med en regional kulturstrategi som arbetas fram som en del av arbetet med framtagandet av en ny Regional utvecklingsplan, RUF 2050.

Bakgrund

I **KULTURPOLITIKEN OCH DISKUSSIONERNA** om offentligt stöd till utveckling av konstarterna har filmen haft en egen roll lite vid sidan av de andra konstarterna. Det är sannolikt ett resultat av uppfattningen att all film kan klara sig på kommersiella villkor. Ingen ifrågasätter dock att nationalscenerna eller de fria grupperna får stöd - men att stöd inte går till de stora privatteatrarna, eller att Konstnärernas kollektivverkstad (KKV) har stöd från det offentliga – trots att det finns samtidskonst som säljs för betydande belopp. Diskussionen om filmen spänner mellan konst och kommers på ett sätt som har varit negativt för hela filmbranschens utveckling.

Idag kan dock ett skifte i synsätt vara på väg vilket hänger samman med en mängd faktorer som exempelvis det stora utbudet och intresset för film, regionernas målmedvetna arbete med talangutveckling och inte minst den ökade tillgängligheten till förhållandevis enkel och billig teknik. Filmproduktion kräver inte längre stor, tung och dyr utrustning utan kan som andra konstarter utövas på alla nivåer från amatörer till professionella. I departementsskrivelsen Framtidens filmpolitik Ds 2015:31 som under sommaren 2015 var på remiss pekas ett antal områden ut för den nya statliga filmpolitiken. De beslut som presenterats i regeringens budgetproposition pekar också mot en syn på filmen som en konstart likställig de andra. I departementsskrivelsen konstateras att ”En högkvalitativ svensk filmproduktion skulle inte vara möjlig utan offentligt stöd. Den svenska marknaden är för liten för att bära en kvalitativ och livskraftig nationell filmproduktion. Situationen är likartad i de flesta europeiska länder med en, i ett globalt perspektiv, liten inhemsk marknad och ett litet språkområde” (Ds 2015:31 sid 44). Promemorian ger en god beskrivning av svensk filmpolitik, filmbranschens förutsättningar samt produktionsprocesserna i alla led och rekommenderas som fördjupande läsning då detta behandlas mer kortfattat i

den här föreliggande rapporten. http://www.regeringen.se/contentassets/7e111809096e45bfb096ed555ce39dc2/ds-2015_31-inl_web-2.pdf

I en debattartikel i Dagens samhälle 26 juni 2015 kommenterar Anna Serner, vd för Svenska filminstitutet, departementsskrivelsen genom att bland annat lyfta fram regionernas betydelse för den filmkulturella utvecklingen. Filminstitutet ser en struktur för filmen som borgar för nära tillgång till ett brett filmutbud, möjlighet att skapa film själv, en levande lokal biografkultur där skolbion ingår, kulturskolan som filmpedagogiskt nav och en stark regional uppbackning.

1.1 Bakgrundsmaterial

Under arbetet med den här föreliggande rapporten har alltså en ny statlig filmpolitik presenterats. Den statliga utredningen Framtidens filmpolitik Ds 2015:31 liksom skrivningar och förslag i regeringens budgetproposition för 2016 har varit viktiga för aktuell omvärldsanalys. Därtill har Film Stockholms medarbetare bidragit med särskilda djupstudier som jag redovisar i korthet och dragit slutsatser ur. Dessa djupstudier kan läsas i sin helhet genom länkar här, och laddas ner från Film Stockholms hemsida:

- Digitalisering, delaktighet och demokrati. En utblick mot den rörliga bildens framtid av Samuel Sjöblom. http://filmstockholm.se/sites/film/files/documents/digitalisering_delaktighet_och_demokrati.pdf
- Sammanställning av filmfestivaler i Stockholms län 2014 och 2015 av Rafael Franco. <http://filmstockholm.se/sites/film/files/documents/filmfestivaleristockholmslan.pdf>
- Studie av hur studieförbunden arbetar med film av Ulf Slotte. <http://filmstockholm.se/sites/film/files/documents/studieavstudieforbundenistockholmslansamarbetemedfilm20150929.pdf>

- Var visas filmerna? – nya förutsättningar för visning av film i Stockholms län av Ulf Slotte. http://film-stockholm.se/sites/film/files/documents/var_visas_filmerna.pdf

Det treåriga projektet STHLM Debut har som en del av denna rapport också utvärderats. Projektplanen STHLM Debut, <http://filmstockholm.se/sites/film/files/documents/projektplansthlmdebut2014aug.pdf>, har tillsammans med journalisten Christina Höglunds samtal med filmarna, http://www.filmbasen.se/sites/default/files/sthlm_debut.pdf, och enkät och samtal med de tre deltagande organisationerna legat till grund för den utvärdering som redovisas i kapitel 7.

Därtill finns ett stort antal nationella och internationella utredningar om filmerna som konst och som näring, statistik och översyner av teknikutvecklingen och dess konsekvenser, alla tillgängliga genom Svenska filminstitutet. Filmerna och dess plats mer specifikt i Stockholms läns landstings stödsystem har inte tidigare analyserats. Däremot har Region Skåne och Västra Götalandsregionen båda gjort motsvarande översyner som utredarna tagit del av.

Ett antal utredningar har dock gjorts under de senaste tio åren som omfattar delar av länets filmiv:

- Varför görs det så lite film i Stockholm Mälardalen – Rapport om regionaliseringen av svensk film och förutsättningarna för en storregional filmfond i Stockholm-Mälardalen av Ulf Andersson-Greek 2004. Finansierad av Mälardalsrådet och Länsstyrelsen
- Filmerna och staden – Offentliga initiativ för filmproduktion och den audiovisuella sektorn i storstadsområden av Tobias Nielsén/QNB analys och kommunikation 2005, finansierad med stöd av Stockholms läns landsting
- Film utanför filmerna – analys av den audiovisuella industrin i Stockholm-Mälardalen av Tobias Nielsén/QNB 2007 på uppdrag av Film Stockholm, Länsstyrelsen och Filmpol Mitt/Regionförbundet Örebro
- Film i Botkyrka – en samlad strategi för film och rörlig bild i Botkyrka kommun, av Kerstin Olander/Film Stockholm 2008
- Ge morgondagens Pippi en chans – en rapport om svensk barnfilm och hur den kan stärkas genom satsningar i Stockholm-Mälardalen av Gila Bergqvist Ulfung och Lisa Taube 2011, med stöd av bland andra Stockholms läns landsting

- Kreativa Krafter – Stockholm-Mälardalen av Joakim Sternö och Tobias Nielsén/Volante 2013 på uppdrag av Mälardalsrådet.

Inriktningen på föreliggande utredning är att se till de idag verksamma aktörerna i länet, vad de gör och hur de samverkar samt ge förslag till utveckling av de områden som kan vara aktuella för Stockholms läns landstings kulturnämnd och -förvaltning att medverka i. Utgångspunkten för analys och förslag till åtgärder är de områden som kulturnämnden utpekar som prioriterade, det vill säga barn och unga, kultur i vården och kulturella och kreativa näringar men jag/utredaren har också spanat efter tendenser och nya idéer och initiativ som kan vidga prioriteringen av insatser.

Ett stort antal aktörer, enskilda och organisationer, har intervjuats och/eller inkommit med skriftliga underlag till utredningen.

Den rörliga bildens områden

FILMEN INGÅR LIKSOM ÖVRIGA konstarter i ett kretslopp där aktörer och finansiering samverkar på nationell, regional och lokal nivå. För att förstå hur strukturerna i Stockholms län kan stärkas görs därför i de följande kapitlen en beskrivning hur helheten och delarna hänger ihop. I kapitel 6 följer sedan en beskrivning av läget specifikt i vårt län och i kapitel 7 slutsatser och förslag.

4.1 Filmens genomslagskraft

Enligt statistik från Svenska filminstitutet, SFI, såg en genomsnittlig svensk 90 filmer år 2014. Besökare på biograf har legat stabilt på mellan 15 och 18 miljoner de senaste 15 åren, 65 procent av befolkningen går på bio minst en gång under året och denna nivå har ökat under de senaste 10 åren trots framväxten av nya fönster. Fortfarande anser 82 procent att biografen ger den bästa filmupplevelsen. Marknadsandelen av svensk film 2014 var 25 procent. I Filminstitutets rapport *Vem såg filmen?* konstateras att publiken blir allt mer fragmenterad och att det behövs mer kunskap om vad som styr publikens val och vad filmen betyder i olika människors liv. Tomas Axelson, universitetslektor i religionsvetenskap med medieinriktning, har i sin avhandling "Filmengagemang och självets utopiska reflexivitet. Om den rörliga bildens förmåga att beröra människan på djupet" (treårigt forskningsprojekt vid Högskolan i Dalarna 2011) visat hur olika filmer och scener ur filmer varit avgörande för intervjuade människors utveckling i olika avseenden. I avhandlingen berättar de intervjuade om filmer som fått dem att se på sig själva och sitt liv på ett nytt sätt och om filmscener som de återkommer till i stunder av sorg eller glädje.

Den rörliga bilden präglar vår vardag och många unga väljer bort tryckta media och använder digitala media som sin enda informationskälla. I cyberrymden är informationsflödet ofta utan tydlig och identifierbar avsändare och därmed är det svårt att avgöra sanningshalten, trovärdigheten och avsikten med budskapet.

I allt högre grad väljer vi också att söka oss till de sidor och den information som bekräftar våra åsikter och vår världsbild. Att lära sig att läsa bilder, kritiskt granska och tolka dem är därför en ovärderlig kunskap som idag är lika viktig som förmågan att läsa skriven text. För vårt offentliga samtal och ur ett demokratiskt perspektiv är det nödvändigt att alla tillägnar sig medie- och informationskunnighet, MIK.

4.2 MIK – medie- och informationskunnighet

Mik har en plats inom lärarutbildningarna och ett ökande genomslag ute i skolorna genom den allt vanligare användningen av IPads. MIK fokuserar på den rörliga bilden som kommunikationsmedel, ger redskap för att läsa av och tolka filmers innehåll och budskap. Inom begreppet Mik ligger inte fokus på det kreativa och konstnärliga skapandet.

Av grundskolans läroplan framgår att alla elever inom ämnet bild ska lära sig att själva skapa i film/rörlig bild. Det är alltså ett krav inom bildämnet. För övriga ämnen, särskilt svenska och samhällskunskap, nämns film som ett av de uttrycksmedel man rekommenderar för kunskapsinhämtning och redovisning.

4.3 Att se film

År 2014 såg en genomsnittlig svensk 90 filmer per år fördelat i följande fönster:

- Allmän-tv 30 %
- Internet/vod 18 %
- Filmkanal 16 %
- Biograf 3 %
- Web-tv 12 %
- Filmfestivaler 1 %
- Dvd/blu-ray 8 %
- Illegal nedladdning 12 %

Distribution av film sker idag genom en mängd kanaler och har skapat helt nya möjligheter att se film. I allmän-

het sker premiären på biograf och därefter dröjer det ett antal veckor eller månader innan filmen blir tillgänglig i andra fönster (dvd, vod, tv etc). Det är i det glappet som merparten av den illegala nedladdningen sker.

Av Svenska filminstitutets rapport *Vem såg filmen? Analys av publiken till elva svenska långfilmer* framgår att målgruppen för svensk film är svår att ringa in då publiken blir allt mer fragmenterad. För publiken är tillgängligheten en avgörande faktor vilket får som konsekvens att det behövs finansierings- och marknadsföringsmodeller som tar hänsyn till en films hela livslängd – på biograf, i andra fönster och så småningom i arkiv. För att nå målgrupperna är kännedom om den lokala publiken viktig och särskilt biografstöd finns att söka på Filminstitutet för publikarbete. Detta kräver dock att det finns personal på biografen med tid att arbeta för att nå den lokala publiken, vilket inte är en självklarhet hos mindre arrangörer.

I SOM-institutets rapport *Filmvanor och – attityder 2013* (SOM-rapport nr 2014:19) uppger 82 procent av de tillfrågade att biografvisning ger bäst filmupplevelse medan TV upplevs som mest tillgänglig. Av de olika filmgenrer som listats säger 86 procent att man är mycket intresserad eller ganska intresserad av att se dokumentärfilm, lika mellan kvinnor och män och liten skillnad beroende av utbildningsnivå. Det är den genre som ligger ojämförligt högst, följt av komedi 79 procent, kriminalfilm 72 procent, drama och äventyr med respektive 71 procent. För barn- /familjefilm är det 45 procent som anser sig vara mycket eller ganska intresserade. Fördelningen av publik är åldersmässigt förhållandevis jämn medan utbildningsnivån ger utslag så att medelhögt eller högt utbildade ser svensk film dubbelt så ofta som de med lägre utbildningsnivå.

Digitaliseringen av biograferna är nu helt genomförd vilket innebär att de analoga filmkopiorna helt försvunnit från marknaden. I Filminstitutets rapport *Efter digitaliseringen* konstateras att biografer även på små orter får tillgång till filmer direkt vid premiären och att antalet biobesök ökar. Samtidigt konstateras att det framför allt är filmer från USA och vissa länder i Europa som tjänat på utvecklingen. Digitaliseringen riskerar att skapa en mer likriktad programsättning och när storfilmer sprids på en stor andel av salongerna samtidigt begränsas visningsmöjligheterna för smalare filmer.

Filmfestivaler med fokus på olika teman är ofta fönster för filmer från länder och språkområden som inte pre-

senteras genom de gängse distributörerna. Filmklubbar möjliggör också att genom egna distributörer designa ett urval anpassat till den lokala målgruppen.

För kort- och dokumentärfilmen är SvT en viktig medfinansier och fönster. Antalet visningar av dessa format har ökat och det är inte ovanligt att de ses av en publik på 200 000 personer.

Skolbio är filmvisningar på biograf med filmer särskild utvalda för elever i främst grundskolan. Lärarna erbjuder förhandsvisningar och filmhandledningar som stöd för att introducera och följa upp filmerna. Skolbio-repertoaren består framför allt av mindre kommersiell film, tanken är att en mångfald och ett varierat utbud ska presenteras för eleverna. Skolbion genomförs som slutna visningar och syns därmed inte i biografstatistiken. I utbudet finns både årets filmer liksom äldre filmer som är nya för nya barn och unga och som visat sig hålla i kvalitet och aktualitet över tid. Statistiken över skolbiobesök haltar då kommunerna inte levererar in svar till SFI men den allmänna trenden under en följd år är att visningar på biograf minskar medan visningar i klassrummet ökar. Det är då företrädesvis sådan film som direkt kan hänföras till läroplan som visas, exempelvis *Schindlers list* när man läser om andra världskriget och dokumentärer inom olika ämnen. Det man missar är då filmen som konststart och upplevelse, den slags film som är bäst på bio.

4.4 Filmarvet – minnet bakåt

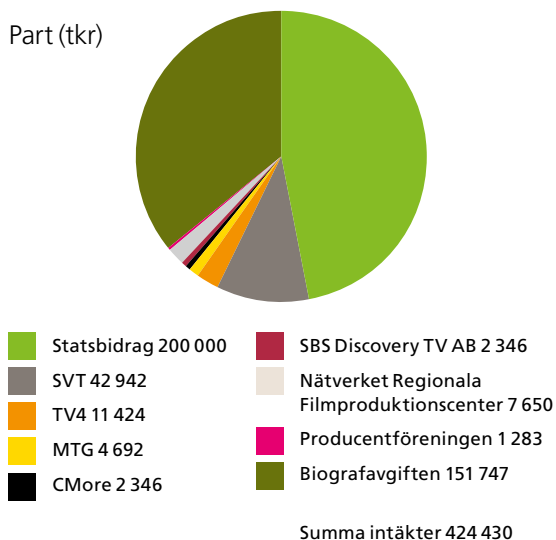
Filminstitutet har ett övergripande nationellt ansvar för filmarvet. Filmarkivet samlar in, katalogiserar, bevarar, restaurerar och tillgängliggör filmarvet, med fokus på det svenska perspektivet – det vill säga svenska och utländska filmer som har visats i Sverige. Arkivet omfattar drygt 23 000 titlar, vilket i stort sett är alla bevarade filmer som har visats på biograf i Sverige. Det gör filmarkivet till en ovärderlig källa för alla som forskar om och är intresserade av svensk film. På visningssajten filmarkivet.se kan man gratis se många av arkivets filmer. Här tillgängliggörs kort-, dokumentär-, journal- och reklamfilm, barnfilm och animationer – filmer som speglar det svenska 1900-talet och framväxten av dagens samhälle. Filmarkivet.se är ett samarbete mellan Svenska Filminstitutet och Kungliga biblioteket.

Filminstitutets har också ett bild- och affischarkiv som omfattar stillbilder och affischer från de flesta filmer som visats på biograf i Sverige – från tidigt 1900-tal till

dagens repertoar. Filminstitutet har även en samling av filmrelaterade föremål som presenteras på webbplatsen under rubriken "Filmmuseet på nätet".

4.5 Kort om finansiering av filmproduktion

Svensk filmproduktion har sedan 1963 reglerats genom filmavtalet. Det övergripande målet med filmavtalet är att främja en svensk filmproduktion av hög kvalitet och hög attraktionskraft, såväl nationellt som internationellt, samt en stark och dynamisk filmbransch. Fokus ligger på den långa spelfilmen. Filmavtalet finansieras genom avtal mellan parterna där den statliga insatsen är ojämförligt störst med 200 milj kr. Näst störst, eller 152 milj kr kommer från biografavgifterna, det vill säga de 10 procent av bruttobiljettintäkterna som betalas in av föreställningsarrangörerna. Fördelningen 2014 var:

De totala investeringarna i svensk långfilm var 2014 drygt 493 milj kr. Filmavtalet har länge varit starkt ifrågasatt och är nu uppsagt. Beslutet att lämna filmavtalet till förmån för en helstatlig filmpolitik har varit föremål för mycket diskussion under hösten 2015, framförallt vad gäller nivån på den statliga finansieringen. I ett inlägg i DN 16 oktober 2015 skriver emellertid ordförandena för Teaterförbundet, Dramatikerförbundet, Oberoende Filmares Förbund samt Sveriges Filmregissörer att man välkomnar regeringens besked om en helstatlig filmpolitik som den bästa vägen att möta de genomgripande förändringar som kännetecknar filmområdet. Från 2017 har regeringen i budget aviserat att stödja filmen med 435 milj vilket gör filmen till en kulturpolitisk angelägenhet jämställd med andra konstarter. Den 20 oktober meddelade SvT att man går in med 100 milj i svensk filmproduktion från 2017 vilket är en betydande ökning mot dagens nivå.

Totalt premiärsattes 30 svenska långa spelfilmer och 17 långa dokumentärfilmer som drog 4,1 milj besökare till biograferna 2014. Det motsvarar drygt 25 procent av besökarantalet.

I promemorian Ds 2015:13 finns en god beskrivning av den komplicerade process som finansieringen av en film, framför allt långfilm, är. Jag hänvisar intresserade läsare till sidorna 59–65 i *Framtidens filmpolitik* och gör en kort sammanfattning här.

Det är inte ovanligt att det krävs upp emot tio finansiärer till ett långfilmsprojekt. Filmens distributör, någon regional filmproduktionsfond, ett tv-företag och någon eller några riskkapitalister blir normalt delägare/samproducenter. Därutöver kan det tillkomma stöd från något annat nordiskt filminstitut och från Nordisk film- och tv-fond, liksom investeringar från någon annan europeisk samproducent. Dessutom investerar producenten ofta hela sitt arvode och filmens förväntade överskott.

Filminstitutet är i de flesta fall den största finansiären och institutets beslut om produktionsstöd är ofta det första steget i en films finansiering. Liksom i de flesta länder som tillhör ett litet språkområde skulle svensk film i princip inte kunna produceras utan offentligt stöd. Samtidigt är inte avsikten att stödet i normalfallet ensamt ska finansiera en filmproduktion. Stödet syftar i stället till att göra investeringskalkylen attraktivare genom att minska den ekonomiska risken för andra investerare.

Betydelsen av offentligt stöd är ännu viktigare för produktionen av andra kategorier av film än lång spelfilm. Lång dokumentärfilm är t.ex. i betydligt högre grad finansierad med förhandsstöd och bara ett litet fåtal har kommit till stånd utan stöd från Filminstitutet. Dokumentärfilmen är också mer beroende av finansiering från tv-företagen, främst SVT. Till skillnad från långfilmen, där biografen ofta anses vara det primära visningsfönstret, görs dokumentärfilm oftare direkt för tv. De senaste årens utveckling tyder dock på att dokumentären stärker sin ställning även på biograferna.

De digitala plattformarna och minskningen i försäljning av dvd har inneburit att möjligheten att nå ekonomisk vinst, eller att åtminstone inte gå med ekonomisk förlust, i ett filmprojekt har minskat. Enligt statistik från 2012 är 78 procent av de långfilmer som produceras i Sverige olönsamma. Det innebär att intäkterna som når tillbaka till produktionsledet inte räcker för

att täcka de totala produktionskostnaderna. Cirka 18 procent av filmerna uppnår en viss lönsamhet, men bara cirka fyra procent av filmerna når en lönsamhet på över 35 procent.

I en analys av den amerikanska biomarknaden 2008–2014 publicerad i IHS Media & Technology Digest (Svenska filminstitutets nyhetsbrev 2015:6) konstateras att av 698 filmer på den amerikanska marknaden 2014 stod de 100 mest inkomstbringande filmerna för 90% av intäkterna. De 598 övriga delade övriga 10% och där 187 filmer drog in mindre än 20 000 dollar, 121 filmer mindre än 10 000 dollar.

Med en sådan struktur är det inte svårt att förstå lockelsen i att satsa på ”säkra kort” i form av filmatiseringar av populära böcker, uppföljare på tidigare succéer och annat som förväntas dra en stor publik. Konstnärligt intressant film, utveckling av nya berättare och berättelser, barnfilm, kort- och dokumentärfilm och utveckling av själva film- och formspråket har svårt att finna finansierare och distributörer. Utvecklingen av en film från manusstadiet till premiär tar i allmänhet tre till fem år och många projekt faller bort på vägen. I en artikel i Dagens Nyheter 23 oktober belyses klyftan mellan brett och smalt i svensk film, ”betalande-bio-publik-sokes-till- svensk-kvalitetsfilm”.

På den internationella filmscenen är det än färre av de svenska långfilmerna i fiction-genren som når ut medan det är svenska dramaserier som har bättre framtidsutsikter. Kortfilmer och dokumentärer är sedan länge prisade på de internationella festivalerna. Kvalitet och framgång kan alltså ha olika betydelser beroende på det synsätt man har till kultur och vinst. Det är med andra ord inte självklart de större filmerna som självklart genererar internationell uppmärksamhet.

Värt att nämna är att det även finns privata initiativ som syftar till att stärka dokumentärfilmen. Ett exempel på detta är Insamlingsstiftelsen *Malik Bendjellouls minne* vars oberoende filmfond ska arbeta för dokumentärfilm ”i Malik Bendjellouls anda”. Bakom Malik-fonden står familjen Bendjelloul och flera svenska och europeiska producenter. Insamling kommer att ske via crowd funding och privata fonder inom Sverige och internationellt. Stipendiater kommer att utses av en internationell jury och förutom finansiering kommer fonden att erbjuda mentorskap och nätverkskontakter med andra finansierare.

4.6 Kort om nya områden

Transmedia eller crossmedia är det begrepp som täcker in det nya digitala landskapet som öppnar för ett annat och bredare sätt att tolka begreppet ”film”. Den rörliga bilden finns överallt i det offentliga rummet och i vår ficka genom våra telefoner. Det har öppnat för möjligheten att enkelt göra egna berättelser och nå en stor publik genom att lägga ut på nätet. Film var förr producerad för en passiv och mottagande publik, idag är publiken aktiv som producent av egna bilder som interagerar med de intryck som kommer genom media. Begreppet transmedia är idag en beståndsdel i alla konstarter och datorspelet har utvecklats från att vara enkla underhållningsspel till att vara ett verktyg för interagerande i världsomspännande nätverk och för användning inom samhällssektorer som vård och försvar. Film Stockholm har 2014 skrivit en omvärldsanalys med en genomgång av den digitala utvecklingen och en framtidsspaning som pekar på hur filmen och hela kulturlandskapet förändras. Rapporten *Digitalisering, delaktighet och demokrati – en utblick mot den rörliga bildens framtid* finns som länk på sid 10 i denna rapport och en del av slutsatserna kommenteras under punkterna 6 och 7.

Test av vr-glasögon vid Film Stockholm.

Samma visningsformer som öppnar för ny tillgänglighet och delaktighet medför också stora påfrestningar på de etablerade affärsmodellerna. ”Alla” kan göra film, söka finansiering genom crowd funding och lägga ut sin film på nätet. Men hur ska rättigheter och eventuella vinster hanteras? Däri ligger en av de stora utmaningarna idag och en anledning till att filmavtalet är uppsagt och en ny statlig filmpolitik är under utarbetande.

Filmens aktörer

LIKSOM DE ANDRA KONSTFORMERNA är filmen underkastad ett ekosystem som består av ett samspel mellan stat, landsting/region och kommun. Och liksom i alla konstformer så är kärnan för all verksamhet kreatörerna.

5.1 Nationellt

Kreatörerna

Utan konstnärerna och kreatörerna finns ingen film. En filminspelning involverar en mängd yrkeskategorier från manusförfattaren med en ursprunglig text eller synopsis, producent och finansierer, över inspelningsplatsen med dess olika specialiserade yrkeskategorier, till funktioner för efterbearbetning och distribution. De flesta av dessa verkar på en arbetsmarknad där fasta anställningar är ovanliga och projektanställningar regel. Ett stort antal är egna företagare och pendlar mellan genrer, sektorer och roller. Man kan vara verksam inom både spelfilm och reklamfilm, teater och event. Teknik och trender förändrar sektorn kontinuerligt och möjligheterna till professionella fortbildningar är begränsade.

En inte obetydlig del av svensk film finansieras genom kreatörernas obetalda eller lågt avlönade arbete då branschen domineras av små bolag där egeninsatsen är stor och ekonomisk kraft att utveckla verksamheten saknas. Samtidigt finns där ofta en konstnärlig frihet och styrka som gynnar det nyskapande och där de nya berättarna danas. Även i de större bolagen är det kreatörerna/producenterna som tar de största ekonomiska riskerna och de egna ersättningarna används ofta som en del av filmens finansiering. I Sverige pågår en konsolidering av branschen genom samgående mellan produktionsbolag. Av de större bolagen finns idag allt fler med utländska ägare, till exempel Filmlance (Endemol Shine Group) och Nordisk Film (Egmont Group).

Svenska Filminstitutet

SFI är den statliga aktör som förvaltar och fördelar de medel som årligen avsätts via filmavtalet för stöd till produktion, distribution och visning av svensk film. Därutöver handhar institutet ca 110 milj för filmkulturella insatser, exempelvis för att bevara och tillgängliggöra det filmkulturella arvet, stöd till filmfestivaler, syntolkning och film i skolan. Verksamheten styrs av de riktlinjer och uppdrag som formuleras av regeringen. För närvarande pågår en översyn av stödformerna.

Statens kulturråd

Staten avsätter årligen resurser till filmkulturverksamhet via kultursamverkansmodellen och dessa stöd hanteras av Statens kulturråd. Här ligger bland annat stöden till regionala resurscentrum för film. Då Stockholms län inte ingår i kultursamverkansmodellen får Film Stockholm fortfarande sitt statliga stöd direkt från Filminstitutet.

Filmutbildningar

I Sverige finns högre utbildning inom film vid Akademi Valand, Göteborgs universitet, som har ca 40 studenter inom film och vid Stockholms dramatiska högskola, StDH, som har ca 60 studenter. Båda lärosätena erbjuder utbildning inom alla delar av filmproduktion och har både kandidat- och magisterprogram samt möjligheter till konstnärlig forskning. Då platserna är ytterst få på filmhögskolorna är det inte ovanligt att svenska studenter söker sig till utbildningar utomlands som exempelvis Danmark och Polen. Även ett antal folkhögskolor och studieförbund erbjuder utbildningar inom film som är viktiga vägar in i branschen.

Distributörerna

Distributören köper visningsrättigheterna till den färdiga filmen och distribuerar den till företag som i

sin tur hyr ut filmen för visning i olika fönster. I Sverige finns ett fåtal distributörer med ett likriktat utbud som dominerar marknaden till ca 90 procent, såsom Disney, Universal Pictures och SF. De övriga 10 procenten består av ett växande antal små distributörer med ett komplementutbud, exempelvis Folkets Bio och TriArt samt Filmcentrum och Swedish Film som arbetar med distribution av film med institutionella rättigheter, det vill säga att tillgängliggöra kvalitetsfilm och stimulera efterfrågan genom tematiska och pedagogiska projekt till skolor, universitet, bibliotek, företag och organisationer.

Biografägarna

SF Bio/Svenska Bio kontrollerar 86 procent av den svenska biografmarknaden. Mindre privata biografägare har ca 8 procent av marknaden, ett exempel är Björns Bio i Dalarna, och därtill finns de föreningsdrivna biograferna där Folkets Hus och Parker, Folkets Bio och Våra Gårdar är de största aktörerna.

Filmfestivalerna

Göteborgs filmfestival är Nordens ledande filmfestival och är tillsammans med Stockholms internationella filmfestival helt dominerande inom spelfilm. Tempo dokumentärfestival belägen i Stockholm har utvecklats till Nordens ledande inom sin genre där det dokumentära berättandet har vidgats till transmedia och auditivt berättande. Nordisk Panorama med säte i Malmö är ett samarbete mellan de nordiska länderna för att samla nordiska kort- och dokumentärfilmare. Uppsala internationella kortfilmfestival har vuxit till att bli en mötesplats framför allt för unga filmare på väg. Novemberfestivalen i Trollhättan är den nationella tävlingen för unga filmare i åldrarna 16–25 år som får sitt deltagande genom att vinna de regionala uttagningarna arrangerade av regionala resurscentra, i Stockholms län Stockmotion.

5.2 Regionalt

Regionala filmresurscentra

I varje län finns ett regionalt resurscentrum för film och rörlig bild, i Stockholms län Film Stockholm. De regionala resurscentra har statligt stöd och uppdrag att arbeta främjande med filmpedagogik för barn och unga, distribution och visning av kvalitetsfilm samt produktion av kort- och dokumentärfilm. Därtill kommer de uppdrag och stöd som formuleras av respektive län/regioner.

Regionala produktionscentra

Av departementsskrivelsen Ds 2015:31 Framtidens filmpolitik framgår: ”Regionala satsningar av offentliga medel till produktion av långfilm är ett utbrett internationellt fenomen och Sverige ligger långt framme i utvecklingen. Regionernas andel av finansieringen av svensk långfilm har ökat från en (1) procent i mitten av 1990-talet till ca 10 procent under 2010-talet. Det är idag få långfilmer som produceras utan finansiering från Svenska Filminstitutet, ett TV-bolag och en regional fond”.

Satsningar på regional filmproduktion sker idag i fyra regioner i landet. Motivet för regionerna är dels att öka finansieringen av svensk film och dels att se till att inspelningar sker i de regioner där filmarbetarna bor och verkar. Man vill som andra yrkeskategorier ha nära till arbetet och slippa tillbringa månader på hotell. Därigenom minskar också inspelningskostnaderna och den regionala arbetsmarknaden stärks. Genom den kompetens som finns på plats kan man också konkurrera som attraktiv region för internationella inspelningar. För regionerna är det ett ytterligare incitament att öka intäkterna inom andra sektorer som handel och teknikföretag samt att synliggöra den egna regionen i de inspelade filmerna vilket skapar en attraktivitet som kan gynna både inflyttning och turism.

Film i Väst i Trollhättan har sedan starten 1992 producerat 450 långfilmer och 150 kort- och dokumentärer samt TV-drama. År 2014 investerade man 85 miljoner i produktioner.

Av den totala omslutningen om 113 mkr kommer 53,7milj från kulturnämnden i Västra Götaland, 27,8milj från den regionala utvecklingsnämnden och 8,2milj från kommunerna.

På sin hemsida presenterar man sitt uppdrag så här:

Film i Väst är ett av Västra Götalandsregionen helägt aktiebolag. Film i Västs har både ett kulturpolitiskt och ett regionutvecklingsuppdrag givet av Västra Götalandsregionen. Visionen är att Västra Götaland ska vara en ledande film- och TV-dramaregion i Europa i kraft av profilen och kvaliteten på den film som produceras i regionen. Film i Väst är en central motor för Västra Götalands film- och TV-bransch såväl kreativt som ekonomiskt. Film i Västs verksamhet skapar en bas för människor och företag att växa.

Film i Skåne bildades 1995 som en ideell förening. År 2000 bildades tillsammans med Region Skåne ett aktiebolag och från 2009 ingår Film i Skåne som ett dotterbolag i Business Region Skåne. Film i Skåne investerade år 2014 20 miljoner i produktion.

Av den totala omslutningen kommer 5,2 miljoner från Kultur Skåne för det filmkulturella uppdraget och 22,2 miljoner från Business Region Skåne för tillväxtuppdraget.

På hemsidan presenteras de två verksamhetsgrenarna:

- Främjande av filmkulturell verksamhet; i huvudsak finansierat av Kulturnämnden Region Skåne
- Tillväxt i Skåne genom filmproduktion; i huvudsak finansierat genom uppdragsavtal med Film i Skånes ägare Business Region Skåne.

I Business Region Skånes ägardirektiv för Film i Skåne AB slås det fast att: ”Bolaget [Film i Skåne AB] ska i samverkan med Skånes kommuner, näringsliv och andra relevanta aktörer främja filmkulturell och film pedagogisk verksamhet i Skåne, delta i samproduktion av film samt attrahera filmproduktion till Skåne. Detta ska ske genom konsultativ verksamhet, samproduktion av filmkulturella arrangemang, filmkommissionsarbete, filmstudiodrift, samt investering i filmproduktion som genomförs i Skåne eller produceras av skånska produktionsbolag. Bolaget ska därvid vårda varumärket ‘Skåne’ så att det övergripande målet att stärka marknadsföringen av Skåne uppnås.”

Filmpool Nord i Luleå samfinansierade 2014 produktioner för 13,8 miljoner.

Medlen kommer från landstingsstyrelsen 15,4 miljoner och avser insatser för filmen som näring, regional utveckling och kultur samt från 12 ägarkommuner med 6,7 miljoner.

Inom organisationen finns också resurscentret. Från hemsidan:

Filmpool Nord är ett regional produktionscentrum för film- och TV-produktion. Dessutom är Filmpool Nord även ett resurscentrum för film vilket innebär att vi arbetar aktivt med barn- och ungdomsverksamheten i regionen. Filmpool Nord drivs som ett aktiebolag och ägs av tolv kommuner i Norrbotten och Norrbottens läns landsting. Filmpool Nord's budget 2015 är ca 28,4 miljoner SEK.

Filmregion Stockholm – Mälardalen, FRSM, är det senast tillkomna produktionscentrat och presenteras utförligare under punkten 6. Filmregionen bildades 2007.

2014 investerades 5,7 miljoner kr i produktioner och man skiljer sig från de andra tre produktionscentra genom att vara ett samarbete mellan offentlig och privat sektor.

Organisationen grundades 2007 av Botkyrka kommun, Regionförbundet Örebro (nu Region Örebro län), Solna stad (genom Stiftelsen Filmstadens Kultur) och branschorganisationen FAS (Filmallians Stockholm-Mälardalen). Sedan dess har fler medlemmar anslutit: Gotlands kommun (genom Gotlands Filmfond), Järfälla kommun, Nacka kommun, Nyköpings kommun, Nynäshamns kommun, Sollentuna kommun, Stockholms stad och Ålands landskapsregering. Filmregion Stockholm-Mälardalen har tre verksamhetsområden, filminvestering, filmkommission och utveckling.

FilmCentrum regionalt

Riksföreningen FilmCentrum har lokala avdelningar i Skåne och i Västra Götaland som i samarbete med respektive regionalt resurscentrum tillhandahåller

teknisk utrustning och kurser till sina medlemmar samt genomför årligen Antirasistiska filmdagar, ARF. Medlemmarna finns inom hela spektrat av filmutövare från duktig amatör till professionellt verksam och etablerad filmare. Motsvarande verksamhet fanns också i Stockholms län fram till mars 2014 då lokalavdelningen gick i konkurs. En del av verksamheten i Stockholm övertogs temporärt av riksföreningen och en del av kursutbudet kan tillgodoses genom Filmbasen men många filmare är nu "husvillor" och förslag om hur det ska lösas presenteras under punkten 7.

Festivaler

På regional nivå genomförs festivaler med olika fokus och teman, allt från skolfilmfestivaler som samlar länets barn och unga till stora gemensamma projekt till exempel i Nordkalotten där alla länder i regionen deltar.

5.3 Lokalt

Förskola och grundskola.

Film förekommer ofta som ämne i projekt inom Ska-pande skola. Det handlar ofta om skolbio och att eleverna gör egna filmer med stöd av filmpedagoger. De regionala resurscentra är förmedlare av filmpedagoger till skolorna och ofta medverkande vid framtagning av projektansökningarna.

Gymnasieskolan

Inom det estetiska programmet finns skolor med särskilda kurser inom film, foto och speldesign. Tillgången till kurserna varierar över tid beroende på efterfrågan och skolornas profiler.

Kulturskolorna

Musik- och kulturskolor finns i 283 av landets 290 kommuner. Av dem erbjuder 94 kommuner kurser i bild och 43 i media. Rörlig bild kan förekomma inom båda rubrikerna.

Fritidsgårdar

Antalet fritidsgårdar har minskat i de flesta kommuner och huruvida de som finns tillhandahåller utrustning och kunnande inom rörlig bild är varierat och är svårt att uppskatta.

Studieförbunden och föreningar

Flera av studieförbunden har kurser och cirklar inom film och rörlig bild och filmföreningar är vanliga och utgör inte sällan enda möjligheten att se film på mindre orter.

Biografer och andra visningsställen

Biografer är i regel registrerade hos Filmägarnas kontrollbyrå. Genom registreringen blir biografen berättigad till Filminstitutets stödsystem. Biografer klassificeras som röda eller gröna beroende på hur mycket film de visar. Röda biografer betalar tio procent av sina intäkter i SFI-avgift enligt nuvarande avtal. Gröna biografer är avgiftsbefriade men får inte visa fler än fem repertoarföreställningar per vecka. Röda biografer måste alltså ha en mer omfattande verksamhet för att gå runt och de två kategorierna skiljer sig en hel del åt. Mycket få biografer finns i ett mellanskikt då det innebär en avsevärd utökning av verksamheten och den ekonomiska insatsen att ta steget från grön till röd biograf.

I 39 kommuner i landet saknas idag helt biograf. SF Bio driver biografer på 22 orter i landet. Svenska Bio, till 49 procent ägt av SF, täcker ytterligare ett antal orter. Övriga landet är alltså beroende av de små, ofta delvis ideellt drivna biograferna. Bristen på biografsalonger gäller även efterfrågan på biografer i de större städerna med ett komplementutbud till mainstreamfilmen. För filmfestivaler är tillgång till biograf en förutsättning för verksamheten och flera av festivalerna beskriver detta som ett avgörande problem för att nå ut. Idag lyfts biografen fram alltmer som en mötesplats och en social upplevelse inte bara som ett visningsfönster.

Viktiga biografägare/visningsanordnare är Folkets Hus och Parker som har cirka 200 biografer, Folkets Bio 21 samt Våra Gårdar med drygt 50 visningsställen. För slutna visningar är filmföreningarna Sveriges Förenade Filmstudios och Bio Kontrast störst.

CineSkåne är ett regionalt spridningsprojekt som genomförs av samarbetsparterna Film i Skåne, Folkets Bio Malmö och ABF Skåne. Projektet startades med stöd från Kultur Skåne. Syftet är att utveckla och förbättra möjligheterna att lokalt, runt om i Skåne, kunna ta del av värdefull film, däribland regionalt samproducerad film på internationell kvalitetsnivå.

Cineskåne har ett eller ett par program per termin med aktuell film och oftast ett kringarrangemang som utarbetats och erbjuds lokala arrangörer/visningsplatser som är med i nätverket. Totalt är 27 platser anslutna och av dessa är hälften registrerade biografer och hälften andra typer av visningsplatser, kulturella mötesplatser som bibliotek eller kulturhus. Då Stockholms län har en delvis liknande struktur som Skåne så är detta ett projekt att inspireras av.

Hur ser det ut i Stockholms län?

6.1 Fria filmare och producenter – branschen

Som tidigare nämnts så består filmbranschen till största delen av små bolag där kreatörerna går in med eget arbete som del av finansieringen av sina filmer. Kreatörerna vandrar mellan genrer, format, visningsfönster och funktioner parallellt och hela regionen är en gemensam arbetsmarknad för verksamma inom rörlig bild.

Våren 2013 initierade Mälardalsrådet en undersökning av den kulturella och kreativa sektorn i Mälardalen. Rapporten *Kreativa krafter* (Rapport 13:07) utförd av Volante presenterades vid en öppen konferens och för Mälartinget i januari 2014. Rapporten konstaterar att cirka två tredjedelar av alla anställda inom den kulturella och kreativa sektorn i Sverige finns i Mälardalen och nästan hälften av alla företag. Hela 16 procent av regionens företag finns inom den kulturella och kreativa sektorn vilket motsvarar cirka 65 000 företag med 90 000 personer anställda och 180 miljarder kronor i omsättning. 84 procent av dessa företag finns i Stockholms län vilket är närmare vart femte företag i länet. När det gäller omsättning och antal anställda är det kategorin It/datorspel som dominerar.

En utbrytning av siffror från Volantes rapport *Kreativa krafter* visar följande om delområdet film/tv år 2011 i Stockholms län:

	Omsättning (Miljarder kr)	Antal anställda	Antal företag	Förädlings värde (Miljarder kr)
FILM/TV	28,2	8 598	3 677	11,9

6.2 Landstingets insatser

Ekonomi

Landstingets insatser inom filmområdet omfattar sammanlagt 11 560 tkr under 2015. Insatserna fördelas på posterna:

Film Stockholm, regionalt resurscentra för rörlig bild	7 150 tkr
Stöd till filmfestivaler	3 595 tkr
Kulturstöd	895 tkr
Filmregion Stockholm Mälardalen	500 tkr

Film i vården redovisas inom Film Stockholms budget eller kostnadsstället för kultur i vården.

Stöden till studieförbund och föreningsliv är så beskaffade att enskild konstintärest inte går att särredovisa.

Inspelning i landstingets lokaler

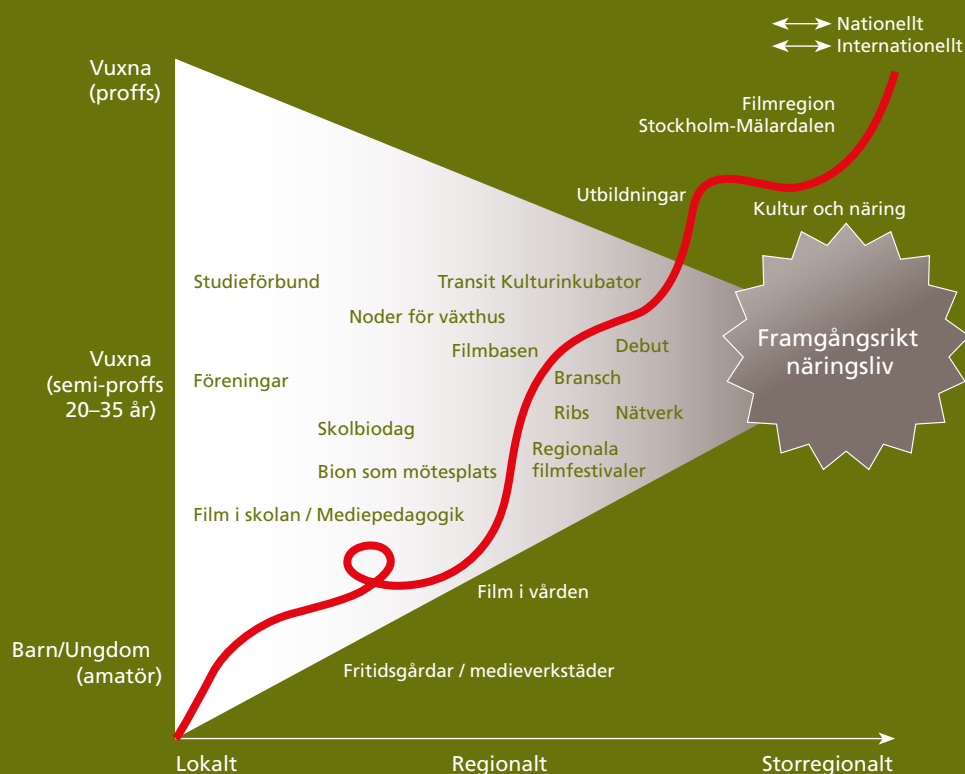
År 2012 tog landstingsstyrelsen beslut om formerna för att medge inspelningar i landstingets lokaler. Beslutet föregicks av en beredning där Film Stockholm tillsammans med företrädare för sjukhusen och vårdenheterna lämnade förslag på vilka kriterier som skulle gälla för att få tillträde och hur kvaliteten i filmprojekt skulle bedömas. Uppdraget att vara samordnare mellan vården och intresserade filmproducenter lades på filmkommissionären vid Filmregion Stockholm – Mälardalen. Sedan beslutet togs har 36 filmproduktioner utnyttjat vårdlokaler, bland andra TV-trilogin "Torka aldrig tårar utan handskar". Landstinget har inga kostnader för dessa inspelningar utan respektive vårdenhet gör upp om ersättningen för upplåtelse av lokalerna.

Uppdragen från stat och landsting

Film Stockholm är det regionala resurscentrat för film och rörlig bild i länet och bildades 2001. FS har ett statligt uppdrag från Svenska Filminstitutet, är en del av landstingets kulturförvaltning och är en av landstingets sex läns kulturfunktioner.

Film Stockholm och rollen som länskulturfunktion

Den röda tråden i regionens filmliv

Alla barn och unga ska nås av kultur i sin närmiljö. De som vill pröva att utveckla sitt skapande ska ha möjlighet till det i sin region. De som är på väg att bli yrkesverksamma inom filmen ska få stöd i sin region att komma in i den professionella branschen och nå ut nationellt och internationellt.

Grafen är en tillämpning av den modell som tagits fram av Tobias Nielsén i boken FUNK, en tillväxtmodell för upplevelseindustrin (KK-stiftelsen 2006).

Landstingets stöd 2015 uppgår till 7150 tkr. Omsättningen beräknas till ca 11,2 mkr där övriga intäkter kommer från Svenska Filminstitutet 2 062 tkr varav 710 tkr för jämställdhetsansatsningen Pure Fiction, kommunerna Botkyrka och Stockholm 720 tkr, Telia 500 tkr, EU 350 tkr och övriga intäkter 400 tkr.

Film Stockholms uppdrag utgår från ett icke vinstdrivande filmkulturellt perspektiv och de arbetar med stora delar av kedjan inom den rörliga bilden från bredd till spets, från unga i förskola/skola fram till professionella utövare på väg att etablera sig i branschen. Film Stockholm arbetar också sektorsövergripande med koppling till filmbranschen, näringsliv, akademierna/forskningen och vårdsektorn.

Traditionellt sett har uppdraget varit beskrivet utifrån tre verksamhetsgrenar: stöd till filmpedagogik, stöd till visning/spridning och stöd till produktion/talangutveckling. Därutöver har FS ett särskilt uppdrag att utveckla metoder för att använda film och rörlig bild inom vårdsektorn.

Efterfrågan på FSs tjänster växer i takt med att den rörliga bilden får en allt större samhällsbetydelse och behovet finns brett hos allt från enskilda medborgare till kommuner, filmaktörer, filmare med flera. En tydlig tendens är också att denna nya och ökade betydelse och möjligheter medför intresse och förfrågningar från andra och nya samhällssektorer, se nedan gällande transmedia och innovation.

Film Stockholms roll i länet

Som länskulturfunktion och regionalt resurscenter har FS en samordnande roll och är en oberoende organisation som ska verka för utvecklingen av filmkulturen och den rörliga bilden i hela länet. Rollen som oberoende aktör med landstinget som huvudman ger legitimitet gentemot kommuner och verksamheter och bidrar till trovärdigheten. FS har en god kontakt med och har ett tydligt erbjudande till de flesta kommuner i länet. Detta visar inte minst den översyn av länskulturfunktionerna som gjordes av konsultfirman Arthur D Little. FS arbetar proaktivt och som en coachande och stödjande resurs för hela kedjan av målgrupper

Uppbyggnad av strukturer

En stor del av FSs arbete går ut på att skapa tydliga strukturer för länets resurser inom det filmkulturella området. Inom stöd till produktion och talangutveckling har FS startat den fysiska och virtuella plattformen Filmbasen i samarbete med Botkyrka kommun. Denna samlar hela målgruppen av unga och talangfulla filmare, både i länet men har också genom sitt genomslag blivit en samlande nationell aktör.

På samma sätt arbetar FS samordnande med filmpedagoger, skolbioaktörer, lärare som arbetar aktivt med rörlig bild i sin undervisning,

Omvärldsanalys och utveckling

Då filmen och den rörliga bilden genomgår en förändring så är en ständig analys av utvecklingen i omvärlden en väsentlig del av FSs arbete. Genom deltagande i olika nationella och internationella sammanhang medverkar FSs konsulenter till att förmedla denna kunskap till målgruppen i länet. För att fördjupa utvecklingsarbetet är FS beställare av ett antal utredningar inom filmområdet. Syftet är att finna nya arbetsmetoder för att hela tiden uppdaterat stödja det filmkulturella utvecklingsarbetet. Dessa finns tillgängliga på FSs hemsida.

Samverkansparter

För att nå barn och unga i förskola, skola och fritid är kommunerna den viktigaste samarbetsparten, och inom kommunerna kan det röra flera olika förvaltningar, skolor, kulturskolor och fritidsgårdar. För projekt inom äldreomsorg och psykiatri tillkommer ytterligare förvaltningar och enheter.

På regional nivå finns samverkan med kulturaktörer, både organisationer och fria filmare och inom Mälardalen ett strukturerat samarbete med övriga län samt med Skåne och Gotland.

På nationell nivå samverkar FS med Filminstitutet, nationella branschorganisationer, samarbetsrådet för regionala resurscenter (RRC) och SVT.

Noder

Filmen som uttrycksform eftersöks i allt större utsträckning av ungdomar/unga vuxna på länets skolor och fritidsgårdar men också på länets studieförbund. Som exempel finns avancerade film- och medieverksamheter på UNCut/Solna ungdomscafé, Fanzingo/Botkyrka, Gurraberg/Värmdö, Lakeside/Haninge och ABF Stockholm. I sin samordnande roll

sammankallar FS dessa aktörer i ett nätverk och det finns också idéer om hur dessa skulle kunna utvecklas som sammankopplade noder till Filmbasens verksamhet. Nodernas roll skulle kunna vara att ännu tydligare koppla samman det lokala och det regionala och hjälpa till att rekrytera de som är särskilt filmintresserade till Filmbasen, där mer avancerade resurser finns att tillgå.

Förskola och skola

Den tekniska utvecklingen har lett till att det filmpedagogiska området har expanderat inom förskola, skola och inte minst inom fritidsverksamheter och det finns stor efterfrågan från hela länet på Film Stockholms konsultativa tjänster. Många kommuner vill inom ramen för sina fritidsverksamheter satsa på filmen och där är kopplingen till Filmbasens utvecklingsverksamhet viktig.

Talanger

Filmbasen lockar alltfler filmare från hela regionen och är en viktig nod för utveckling av nya filmare även på nationell nivå. Många långfilmsdebuterande regissörer har utvecklats genom Filmbasens verksamhet. Efter Filmbasens flytt 2015 kan verksamheten erbjuda ett ökat antal kurser, workshops men även faciliteter som klippstudios och kontorslokaler i samarbete med Subtopia, platsen för det kreativa klustret i Alby, Botkyrka. Ett aktivt arbete genomförs för att stärka mångfalden och jämställdheten i svensk film.

Mångfald/jämställdhet

Filmbasen har sedan starten arbetat aktivt med jämställdhetsarbete, bland annat genom projektet PURE FICTION kopplat till Kulturdepartementets särskilda satsning på unga kvinnliga regissörer.

Genom att verka för att fler unga har möjlighet att ta del av och uttrycka sig med rörliga bilder får det personliga berättandet en betydelse i den gemensamma berättelsen om samhället här och nu som bidrar till den sociala sammanhållningen. Genom filmens lättillgänglighet har den en viktig social betydelse och kan användas som en kommunikativ brygga mellan olika delar av samhället.

Vården

Sedan flera år arbetar FS med särskilda projekt riktat till vårdsektorn och har för det arbetet ett särskilt stöd från kulturnämnden om 300 tkr. Projekten redovisas under avsnitt Film i vården.

Deltagare i Pure Fiction: Tove Krabo, Susanna Wallin, Alexe Landgren, Rojda Sekersöz, Pella Kågerman, Caroline Ingvarsson och Anna Zackrisson.

Transmedia/Innovation

Den rörliga bildens utveckling och digitalisering samt hur den konvergerar med flera olika områden (såsom dataspel, webbinnehåll, appar i smartphones etc) har skapat många nya användningsområden. Spelincitamentet (s.k. gamification) kan tillsammans med den kulturella dimensionen användas inom andra samhällssektorer. Under 2014 tog Film Stockholms projektledare kontakt med hälso- och sjukvårdssektorn för att beskriva möjligheterna med de digitala plattformarna. Avsikten var också att inventera vårdrelaterade behov som kunde bilda underlag för prototyput-

veckling av applikationer där kultur och teknik tillsammans skapar en lustfylld form av rehabilitering. I juni 2014 inleddes samarbete med Danderyds Sjukhus Smärtrehabilitering och Kungliga Tekniska högskolan. Samarbetet resulterade i ett Virtual Reality-spel som kan användas för rehabilitering av nackskadepatienter: Star Gazer.

En framgångsfaktor för innovationsprocessen i projektet var mötet mellan kultur, medicin och teknik. Denna process går att använda sig av i utvecklingen av applikationer för andra patientgrupper men även inom andra samhällssektorer. Film Stockholm har nu initierat etablerandet av en forskar- och doktorandgrupp inom detta fält som ska fortsätta arbetet i samarbete med kulturförvaltningen och hälso- och sjukvårdsförvaltningen under 2016.

Biografer/Festivaler

Under 2015 har Film Stockholm genomfört en utredning som syftar till att förbättra spridningen av film på länets lokala biografer. Idag finns ett stort filmutbud knutet till biografer och festivaler i Stockholms innerstad, men det finns ett betydande behov av att sprida filmerna till biografer och digitala visningsplatser runtom i hela länet. För de sex kommuner som idag saknar biograf i Stockholms län krävs dessutom att ett

Star Gazer, Danderyds smärtrehabilitering.

konsultativt arbete genomförs. Utredningen visar att Film Stockholm skulle kunna vara en samlande kraft som bidrar till ett ökat utbud i hela länet.

Stockmotion

Film Stockholm anordnar en regional filmfestival och mötesplats med fokus på talangutveckling och den unga filmen: STOCKmotion. Denna festival anordnas i samarbete med flera kommuner och syftar till att lyfta fram insatser inom filmområdet på lokal nivå i hela länet. Festivalen ska också spegla spännvidden från den unga filmen till den mer etablerade i syfte att stärka talangutvecklingen och skapa större delaktighet hos målgrupperna.

Internationell samverkan

FS deltar i det Nordiska samarbetet genom deltagande i Nordisk Panorama. Under hösten 2015 inleds ett entreprenörsprojekt med stöd av EU Central Baltic med samarbetsparter på Gotland och Åland, i Estland och Finland. Projektet är en utveckling av ett tidigare Central Balticprojekt som genomfördes 2011–2013 med FS som Lead partner.

FS är också genom Filmbasen part i nätverket Screen Talent Europe, som är en sammanslutning av olika regionala aktörer i Europa som har som uppdrag att bedriva talangutveckling.

6.3 Förskola och skola

År 2015 sökte 20 kommuner i Stockholms län Skapande skola för filmverksamhet och 26 friskolor sökte bidraget för att kunna genomföra någon form av filmaktivitet. Hälften av de som sökte för film var intresserade av både skolbio och eget skapande, resterande sökte för antingen skolbio eller eget skapande. För skolbio anger skolorna Filmcentrum och Mediateket som samarbetsparter, för eget skapande anges fria filmare och filmpedagoger som samarbetsparter. Få ansökningar inkluderar särskola och förberedelseklasser trots uttalade mål om jämställdhet och mångfald. Ett antal skolor har inte närmare preciserat hur man vill arbeta med film, projektet utvecklas då tillsammans med samarbetsparten.

Projekt inom Skapande skola finansieras av staten genom Statens kulturråd. Skolbio finansieras av kommunerna och särskilda utvecklingsmedel kan sökas hos Filminstitutet. Landstinget/Film Stockholm har en främjande roll genom nätverkande, rådgivning och fortbildningsinsatser, till exempel skolbiodagar.

Skolbio finns idag i hälften av kommunerna i länet. Störst skolbioanordnare är Mediateket, en enhet under utbildningsförvaltningen i Stockholms stad som förutom skolbio också förser skolorna med strömmad film, tillhandahåller teknik och möjlighet att samarbeta med filmpedagoger och fortbildningar för lärare inom grundskola och gymnasiet. Under 2014 nådde Mediateket 137 skolor och nästan 18 000 elever med skolbio och introduktion. Stockholms stad är idag den enda kommun där utbildningsförvaltningen är ansvarig för skolbioverksamheten och därigenom har man också den naturliga kopplingen till skolans uppdrag och utarbetade kanaler till skolorna. Vanligast är annars att skolbio hanteras av kulturförvaltningarna och erbjuds skolan, en ordning som får till följd att omfattning och kontinuitet varierar, från ingenting till en sedan decennier väletablerad verksamhet som exempelvis i Järfälla och i Tyresö där alla elever i årskurs 7 ser en film på biograf med efterföljande filmanalys och pedagogisk uppföljning på Zita/Folkets Bio.

I Stockholms län finns idag endast fyra AV-centraler kvar, Mediateket i Stockholms stad samt mindre verksamheter i Haninge, Botkyrka och Järfälla vilka också serverar några av sina respektive närkommuner. Verksamheten var tidigare fokuserad på att fysiskt kopiera och transportera program från Utbildningsradion till skolorna men är idag tekniskt uppdaterade till strömmande tjänster av all slags film även om det finns en övervikt av utbildningsfilm. Mediateket och Järfälla kulturförvaltning där AV-centralen ingår genomför också fortbildningar för pedagoger och driver skolbio. AV-centralerna är en kommunal servicefunktion och fanns tidigare i alla kommuner.

FilmCentrum har en viktig roll som förmedlare av film med institutionella rättigheter (för visningar i skolor, bibliotek etc) och utarbetade kontakter med AV-centralerna och andra lokala förmedlare av film till skolor. Statistik för hur många som nås av utbudet går inte att fastställa då skolan/biblioteket/institutionen köper filmen och därefter har rätt att visa den ett obegränsat antal gånger, en köpt film kan alltså visas för en klass eller för hundra. FilmCentrum arrangerar årligen med stöd av kulturnämnden (100tkr år 2014) Antirasistiska filmdagar som når hela länet och nådde 3000 barn och unga i åldrarna 7–19 år 2014. Film Stockholm arrangerar varje år en skolbiodag som fortbildning för skolans pedagoger, oftast i samverkan med Filmcentrum och Mediateket.

Pedagogerna på Folkets Bio/Zita är specialiserade på filmanalys och filmpedagogiska samtal och verkar framför allt mot högstudier och gymnasier i hela länet. Under 2014 anordnades 96 föreläsningar för ungdomar i 26 skolor från 15 av länets kommuner. Zita är också den biograf som är värd för de flesta av länets filmfestivaler och stadens skolbiovisningar. Folkets Bio/Zita har ett stöd från kulturnämnden om 565tkr år 2015 för sin pedagogiska verksamhet.

En komplikation för skolbioverksamheten är att filmfestivaler med bidrag från Stockholms stad, och ofta också från Stockholms läns landstings kulturnämnd, visar festivalfilmerna gratis för skolorna. Detta innebär att marknaden dumpas för de ordinarie skolbiovisningarna och att ett stort ansvar läggs på enskilda lärare att ha koll på ett utbud av film från hela världen utan hjälp att bedöma vad som passar den egna elevgruppen och den egna undervisningen.

För förskolebarnen finns konceptet *Minibio* utarbetat av Film Stockholm och Regionbibliotek Stockholm. Minibiopaketet drivs vidare av Filmcentrum i samverkan med lokala bibliotek. Visningarna har stort genomslag i förskolorna i länet då de innehåller korta filmer och lärarhandledningar för språkutveckling. Statistik för visningarna finns på respektive bibliotek men har inte samlats in för utredningens räkning. Minibio har också stöd från Svenska Filminstitutet.

Filmer tillgängliga genom Minibio.

6.4 Kulturskolan

I Stockholms län finns kommunala musik- och kulturskolor i alla kommuner och av dem finns kurser i rörlig bild i nio kommuner – Botkyrka, Ekerö, Järfälla, Nykvarn, Nynäshamn, Solna, Stockholm, Sundbyberg och Södertälje. Flera kommuner har uttalat intresse att bredda sina kulturskolor för att även erbjuda filmskapande.

Enligt Svenska filminstitutet finns det ett starkt önskemål att tydligare knyta kommunernas satsningar inom Skapande skola till de pedagogiska experter som finns inom Kulturskolorna. Ett ökat samarbete skulle innebära en samlad kompetens inom kommunen. Kulturskolans pedagoger skulle då kunna gå in i skolan där det finns behov av kompetensförstärkning. Det skulle också innebära att ansvaret och finansieringen i ökad utsträckning kunde delas av kultur- och utbildningsförvaltningarna. För att stärka området har Svenska filminstitutet startat en fortbildning för verksamma filmpedagoger. Om motsvarande diskussion om relationen skola-kulturskola förekommer inom de andra konstarterna kommer sannolikt den av regeringen initierade och pågående kulturskoleutredningen kunna ge svar på.

I Stockholms län har Föreningen Storstockholms kultur- och fritidschefer, FSKF, tagit initiativ till en utredning om samverkan mellan kommunerna i syfte

Lärohandledning.

att bland annat möjliggöra gemensamma kurser. Resultatet av den utredningen kan eventuellt också öppna för interkommunala samarbeten om skolbio.

6.5 Nod i Norrort

I Järfälla kommun finns sedan några år tillbaka ett mediepedagogiskt centrum som med stöd av Film Stockholm arbetar för att etablera en nod i den norra länsdelen. I centrat finns teknik och pedagoger som mot ersättning kan anlitas av skolorna i norrkommunerna för projekt i skolan och lärarfortbildningar. Centret startade på försök 2011 på initiativ av Film Stockholm för att genom en lokal aktör få den praktiska kompetensen och verksamheten att komma närmare skolorna och öka tillgängligheten. Verksamheten är nu etablerad och involverar alltfler skolor i den norra länsdelen. Hittills har 11 kommuner tagit del av verksamheten och centrat har etablerat tematiska samarbeten med Stockholms läns museum, ArkDes, Livrustkammaren, Prins Eugens Waldemarsudde, Naturhistoriska Riksmuseet och Skansen. Detta arbetssätt ger möjligheter för lärare och elever som enskild skola har stora svårigheter att klara på egen hand. Centrat finansieras huvudsakligen av Järfälla kommun och andra norrkommuner som tar del av kurserna och betalar per kurs/aktivitet. Landstinget stödjer verksamheten genom Film Stockholm som bistår med teknik och ett ekonomiskt stöd om cirka 100 tkr årligen. Film Stockholm sökte en kommun också i den södra länsdelen för motsvarande satsning men där har man ännu inte hittat intresserad kommun.

6.6 Fritid

I länet finns ett antal fritidsgårdar som satsar på filmskapande för ungdomar från 15 år och uppåt. I några kommuner, till exempel Solna, Sundbyberg och Haninge är verksamheterna väl etablerade medan de i andra kommuner varierar i omfattning och kvalitet beroende på personalförändringar och ändrade ekonomiska prioriteringar. Film Stockholm söker hålla ett aktivt nätverk för fritidsgårdarna och kallar till möten för att stötta och utbyta erfarenheter. För fritidsgårdarna är de lokala filmfestivalerna viktiga för att inspirera unga till eget skapande, och möjligheten att komma vidare till STOCKmotion, länets egen festival för ung film, är en viktig morot.

Film Stockholm har under senare år initierat projekt inom andra områden för att nå unga på fritiden. Ett mycket framgångsrikt projekt genomfördes 2012 på ett asylboende för ensamkommande flyktingbarn.

” Film Stockholms arbete med våra ungdomar har gett dem ett sätt att uttrycka sig som de inte hade tidigare. Att ge dessa ungdomar ett sätt att spegla sig själva och sin omvärld har varit ovärderligt och gett dem verktyg för att fortsätta att uttrycka sig i framtiden”

Lisa Carlbom behandlingsassistent Orhems gård.

För ungdomar inom vården har filmprojekt med stor framgång genomförts på ätstörningskliniker och inom psykiatri. Under sommaren 2015 har 63 ungdomar i länet, i ett samarbete med landstingsstyrelsens förvaltning och kommunerna, haft sommarjobb inom Film Stockholm som inneburit att de kunnat arbeta med bland annat dokumentärfilm.

Fritidsgårdarna finansieras av kommunerna. För särskilda filmprojekt som involverar Film Stockholm delas finansieringen oftast lika mellan kommun och FS.

6.7 Filmarvet

Sveriges drömfabrik låg i Filmstaden i Råsunda, Solna. Från 1920 och in på 70-talet var det den främsta inspelningsplatsen för svensk film och där har alla våra stora filmarbetare, regissörer och skådespelare verkat. Över 400 filmer har spelats in här och spåren finns

fortfarande kvar i byggnader och verksamheter och ett antal filmaktörer som fortfarande har sina kontor här. Filmstaden i Råsunda är något av vår regions "kultplats" för filmhistoria. Idag förvaltas arvet av Stiftelsen Filmstadens kultur som har utställningslokal och café och erbjuder guidade visningar i området samt programverksamhet med visning av äldre svensk film med efterföljande intervjuer och seminarier på olika teman, genrer och konstnärskap. År 2014 besöktes Filmstaden av drygt 19 000 besökare. Under 2015 var temat fem legendarer som skulle fyllt 100 år – Ingrid Bergman, Hasse Ekman, Signe Hasso, Sickan Carlsson och Birgit Tengroth. Filmstadens kultur samverkar med Filmregion Stockholm – Mälardalen kring fortbildningar för dagens branschaktörer. På området finns en biograf med tre salonger för både filmhistoriska visningar och ordinarie repertoar. Man är också arrangör av skolbio. För verksamhetsåret 2016 beviljade Stockholms läns landstings kulturnämnd Filmstadens kultur ett stöd om 100 tkr.

6.8 Filmregion Stockholm – Mälardalen

Filmregion Stockholm Mälardalen är en ekonomisk förening vars medlemmar består av både offentliga (kommuner och regioner) och privata (branschorganisationer) aktörer. Föreningen äger och driver aktiebolaget Filmregion Stockholm-Mälardalen vars plattform är investeringar i spelfilm av långfilmsformat, TV- och webbserier samt dokumentärer. Aktiebolagets nettoomsättning 2014 var 9,4 miljoner. Enligt uppgift går 70 procent av medlen till långfilmsproduktion, 10 procent till dokumentärer, 5 procent till utveckling och övriga 15 procent till filmkommissionär verksamhet, marknadsföring och administration. Det är inom de 5 procenten till utveckling som Filmregionen finansierar en projektledare inom STHLM Debut samt nätverkskapande och seminarier/utbildningar. Förutom Filmregionens medel från medlemsavgifter finns flera andra investeringsbolag som ägs av medlemmarna i föreningen. Filmregionens finansiering av långfilmer består av toppfinansiering, det vill säga att man går in

med en summa som ofta är den sista pusselbiten till en films fulla finansiering. Under 2014 investerades sammanlagt 5,7 milj som Filmregionens samproduktioner i fyra långfilmsprojekt och en dokumentärfilm. Tre av projekten finansierades av offentliga medel om 3,9 milj och två av privata investerare med 1,8 milj.

Film inspelad i regionen stärker attraktiviteten och därigenom besöksnäringen. Lika viktigt för invånarna i länet är att se sina egna miljöer på vita duken – något som stärker den egna identiteten och därmed sammanhållningen i regionen. Filminspelningar skapar också arbetstillfällen i den egna branschen, merparten av filmarbetare är bosatta i Stockholmsregionen, men också för andra branscher. En inspelning engagerar ett antal olika yrkesgrupper och för varje regissör och skådespelare finns cirka tio personer som är sysselsatta med uppgifter kopplade till inspelningen. Därtill behövs mat, lokaler och annat som tillgodoses av lokala företag. Att stödja regional filmproduktion ligger med andra ord väl i linje med målen för Stockholms läns landstings prioritering av de kulturella och kreativa näringarna. Film Stockholm/Filmbasen samarbetar sedan 2013 med Filmregionen inom talangprogrammet STHLM Debut. Kulturnämnden ger därutöver ett stöd till Filmregionen om 500 tkr för den filmkommisionära verksamheten som syftar till att marknadsföra regionen som inspelningsplats för film.

6.9 FilmCentrum och glappet efter lokalavdelningen

Det finns idag centrumbildningar inom samtliga konstarter som har i uppdrag att vända sig till den egna branschen och främja dess utveckling. Riksföreningen FilmCentrum har beskrivits i avsnitt 5.1. Lokalavdelningen FC - Stockholm var en ideell förening bestående av 400 fria semiprofessionella och professionella filmare i Stockholms län. Verksamheten bestod av kurser, workshops, visningar, förmedling av uppdrag och arbete för breddning av medlemmarnas arbetsmarknad. FC Stockholm erbjöd även en teknikverkstad med professionell filmutrustning till förmånliga kostnader för medlemmarna. Centrat vände sig alltså till en målgrupp som på grund av landstingets prioriteringar av barn och unga inte hade naturlig access till Filmbasens verksamhet. Eftersom det saknas en fond för professionell kort- och dokumentärfilm i Stockholms län så har möjligheten till subventionerad teknik från FilmCentrum Stockholm ofta varit en väsentlig del för att kunna genomföra filmproduktioner. Under 2012 användes teknik från FCS till att färdigställa 57 svenska filmpro-

duktioner, bland annat Belleville Baby som fick en Guldbagge för bästa dokumentärfilm 2013. I mars 2013 gick lokalavdelningen FCS i konkurs efter att i flera år dragits med ekonomiska svårigheter. Därigenom begränsades möjligheterna för professionella filmare kraftigt vilket hämmar det fria filmlivet och tillväxten av kort- och dokumentärfilmsproduktioner i länet. Konsekvensen har blivit att efterfrågan på FS/Filmbasens kursverksamhet har ökat kraftigt och att etablerade och prisbelönade filmskapare fått ännu svårare att verka och finansiera sina filmprojekt.

Riksföreningen FilmCentrum har övertagit att driva Antirasistiska filmdagar i Stockholms län men har inte vare sig mandat eller möjlighet att driva lokalavdelningens övriga verksamhet. Riksföreningen arbetar som tidigare beskrivits med distribution av film till skolor, bibliotek och vårdenheter och har ambitioner att utöka verksamheten i Stockholms län med pedagogiska insatser och programverksamhet inom äldreomsorg och psykiatri samt att tillsammans med biblioteken visa filmer på olika språk.

6.10 Studieförbundens roll för amatörfilmare och särskilda målgrupper

Landstingets kulturnämnd ger idag stöd till tio studieförbund för studiecirkelverksamhet och kulturprogram i länet. Stödet baseras på antal deltagare respektive antal genomförda program. Studieförbunden rapporterar till SCB men för ingen särskild statistik uppdelad efter ämnesområde. Det finns därför inga uppgifter om hur stor del av verksamhet och ekonomi som rör just film. En särskild kartläggning har därför gjorts som underlag för föreliggande rapport. Den fullständiga särrapporten finns att läsa i länk på sid 10. Nedan följer en kort sammanställning.

Sensus har inget kursutbud relaterat till filmen men vid verksamheten Medis5 på Medborgarplatsen arbetar förbundet med film vid sidan av andra skapandeformer. Verksamheten riktar sig till personer med lindriga intellektuella funktionshinder.

Medborgarskolan är huvudman för Kulturama och dess estetiska utbildningar på grundskole- och gymnasienivå samt driver Kulturamas tvååriga KY-utbildning för professionellt filmskapande.

Ibn Rushd erbjuder för närvarande inte aktiviteter inom filmområdet. På riksnivå arbetar förbundet med Malmö arab film festival och CinemAfrica.

Kortfilm producerad inom Sensus Medis.

NBV har två filmfestivaler som medlemmar, Iranska filmfestivalen och föreningen Ryska filmfestivalen. Festivalerna får stöd i egenskap av kulturprogram och NBV arrangerar studiecirkelar i arrangörsskap/marknadsföring – ”hur man arrangerar en filmfestival”.

ABF är det enda studieförbund som aktivt arbetar med just filmen som en del av den ordinarie studieförbundsverksamheten. Fokus är att fånga upp de filmare som inte hittar andra vägar för sitt skapande. Verksamheten vänder sig till amatörer och målet är att kostnaderna för deltagarna ska vara låga. Kurserna består i teknik, manus, redigering, kort- och dokumentärfilm och man arbetar aktivt för att nå nya grupper och att aktivt stötta kvinnliga filmare genom Pumapriset. ABF samarbetar med Zita och Bio Rio om seminarier, pedagogik och visningar som genomförs som kulturprogram samt stöd till filmfestivaler.

Studiefrämjandet har inget särskilt fokus på film men genom musikkurserna arbetar förbundet till exempel med filmmusik och i ungdomsaktivitetshuset på Ekerö med animation.

Vuxenskolan har endast filmverksamhet i relation till musikvideos.

Kulturens studieverksamhet har en organisation där all verksamhet ligger hos medlemsföreningarna. Den enda filmföreningen är Sveriges Film- och Videoförbund (SVF) som driver filmklubbar i studiecirkelform i Södertälje, Sollentuna och för Ericsson-anställda. Fokus ligger på filmskapande och kortfilmfestival för medlemsfilmarna.

Studieförbundet Bilda erbjuder ingen öppen kursverksamhet relaterat till film men kommer under 2016 med stöd av Arvsfonden att påbörja ett projekt för ungdomar 12-19 år. Inom Bilda finns nätverket rampljuset, nu som filmar musiker och arrangerar studiecirkelar.

Folkuniversitetet har ett antal kurser i film i sitt utbud och är huvudman för Diagonalakademin som driver en tvåårig animationsutbildning vid Telefonplan.

6.11 Folkhögskolor

Det finns en brist på utbildningsplatser i regionen vilket försvårar återväxten och den breddade rekryteringen av filmare. Folkhögskolorna spelar här en viktig roll som vägar in i yrket då högskoleplatserna är få och därmed svåra att komma in på. Folkuniversitetet driver *Sundbybergs folkhögskola* med en ettårig film linje. Sensus driver *Sigtuna folkhögskola* med en foto- och film linje.

NBV (IOGT-NTO) driver *Tollare folkhögskola* med fotoinriktning och *Röda Korsets folkhögskola* har en kurs i dokumentärfilm.

Nordens Folkhögskola Biskops-Arnö ligger i Uppsala län och har en välrenommerad dokumentärfilmsutbildning som attraherar studerande från hela landet.

6.12 Kulturnämndens stödformer

Länets film liv berörs också av kulturnämndens ordinarie stödformer. Under 2015 mottogs ansökningar från 26 olika filmaktörer i länet. En översyn av kriterierna och formerna för stöd bereds för närvarande men stödet har fördelats enligt gällande riktlinjer.

Verksamhetsstöd beviljades till Stockholms Filmfestival med 2 445 tkr, varav 514 tkr avsåg Juniorfestivalen, samt ytterligare 200 tkr för samverkan i STHLM Debut. Folkets Bio/Zita beviljades 565 tkr för den pedagogiska verksamheten.

Stöd till kontinuerlig verksamhet beviljades Tempo Dokumentärfestival med 400 tkr och till Filmregion Stockholm-Mälardalen med 500 tkr.

Stöd till tillfällig verksamhet beviljades sju filmfestivaler med sammanlagt 550 tkr. Fem filmfestivaler fick avslag på sin ansökan. Tre sökanden beviljades stöd om sammanlagt 230 tkr för särskilda projekt avseende film och samtal, Doc Lounge för dokumentärfilm och två aktörer för skolvisningar av Katitzi/Katarina Taikon respektive Förvaret, inifrån ett avvisningsboende. Filmstadens kultur beviljades 100tkr för sitt arbete med filmarvet.

Ett projekt fick avslag och fyra projekt hänvisades vidare till Filmbasen.

6.13 Biograferna i länet

Länets kommuner kan delas in i tre kategorier utifrån hur visningssituationen ser ut.

1. Kommuner med flera biografier eller en filmstad med flera salonger, så kallade röda biografier med dagliga visningar: Stockholm, Lidingö, Huddinge, Nacka, Norrtälje, Solna, Sollentuna, Järfälla och Täby.
2. Kommuner med biografier med endast 1–5 visningar per vecka, så kallade gröna biografier, kommunalt eller föreningsdrivna med olika nivåer av ideellt arbete: Botkyrka, Ekerö, Haninge, Nynäshamn, Sigtuna, Södertälje, Tyresö, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö och Österåker.
3. Kommuner som saknar registrerad biograf, alternativt biograf med mycket begränsad verksamhet: Danderyd, Nykvarn, Salem, Sundbyberg, Upplands Väsby, Upplands Bro.

Biograferna inom den första kategorin, röda biografier, bedrivs uteslutande kommersiellt och visar film från lunchtid till sena kvällar alla dagar i veckan. SF Bio och dess dotterbolag Svenska Bio är dominerande biografägare och det kommunala engagemanget i dessa verksamheter är som regel väldigt litet. I flera av dessa kommuner saknas helt ett kompletterande kvalitetsfilmsutbud.

Kvalitetsfilm är ett vedertaget samlingsbegrepp på filmer med begränsad kommersiell bärkraft men som bedöms ha ett högt konstnärligt värde eller av andra anledningar bedöms viktiga i relation till den övriga repertoaren för att erbjuda berättelser från hela värld-

den. Flera aktörer i länet arbetar endast inom kvalitetsfilmsfältet, som exempelvis TriArt och Biografcentralen samt Folkets Bio som både importerar och distribuerar kvalitetsfilm samt driver utpräglade kvalitetsfilmbiografier i hela landet.

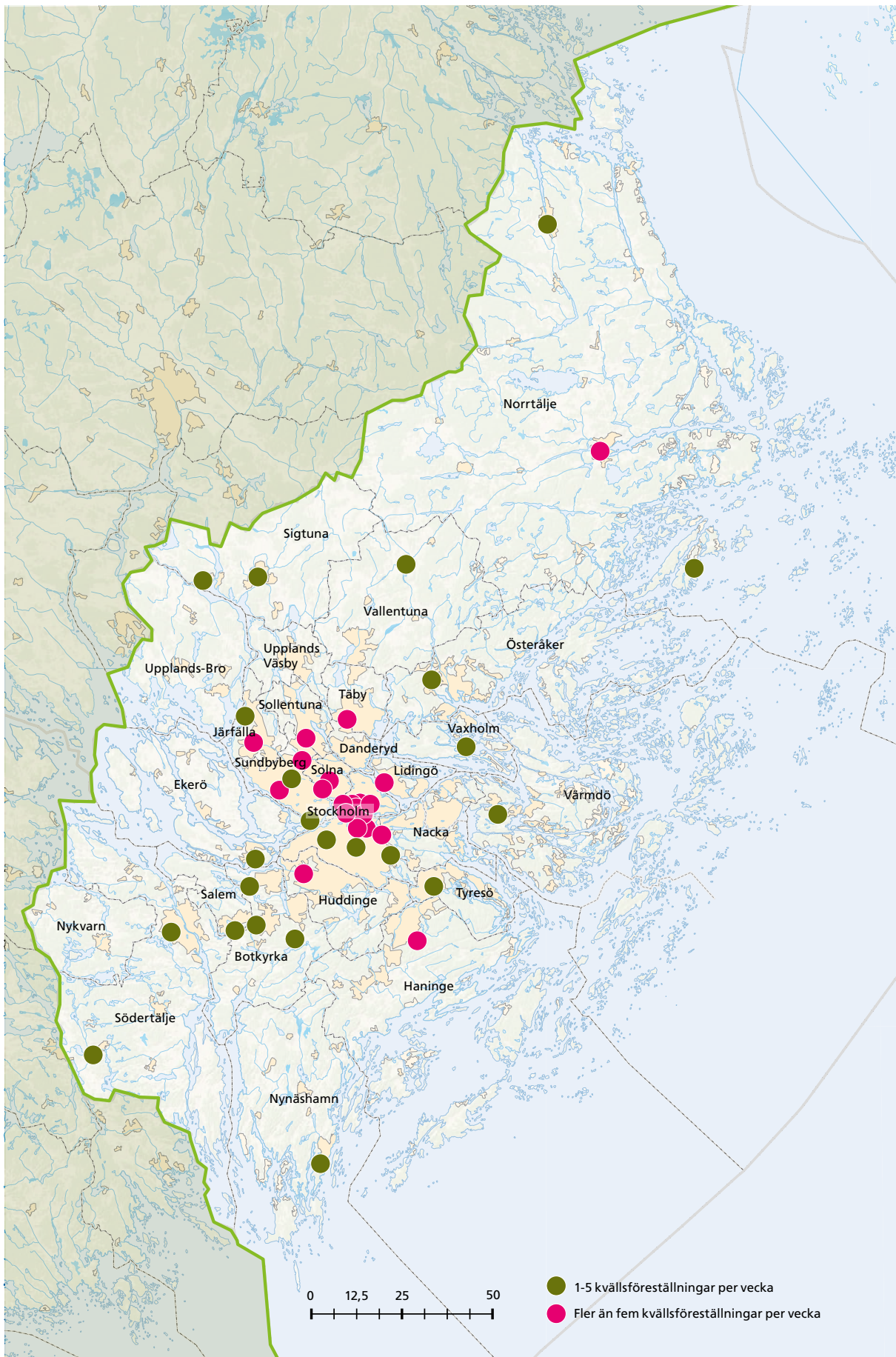
Kommunerna inom kategori två är dels mindre kommuner med mindre verksamheter som täcker lokala visningsbehov. Men inom kategorin finns också större kommuner som Södertälje och Botkyrka där det finns flera mindre verksamheter men som bedöms behöva växa eller kompletteras för att täcka behoven inom kommunen.

I kommunerna inom kategori tre finns det varierande orsaker till att visningsverksamheten är eftersatt men gemensamt är att det behövs insatser för att stärka de strukturer som finns eller för att stötta kommunen i arbetet att etablera visningsverksamhet. I denna kategori bor 200 000 personer, eller 10 procent av länets invånare, som alltså inte har tillgång till film på biograf i sitt närområde.

Det bör noteras att de flesta biografier i skärgården har lagts ned strax innan eller i samband med digitaliseringen. Under perioden 2010–2014 har biografier i Herräng, Möja och Runmarö försvunnit och strax innan detta försvann även biografen i Hemmesta. Blidö Bio är idag den enda biografen i skärgårdsmiljö som överlevt. Modellen Blidö Bio använt sig av är en kombination mellan kommersiell sommar drift och föreningsdrift under lågsäsong samt ett gott samarbete lokalt med stöd av EU-programmet Leader och Svenska Filminstitutet. Blidömodellen bör studeras närmare och särskilda insatser borde kunna genomföras för att se om den kan appliceras även på andra platser i skärgården.

Sedan Astoria Cinemas konkurs 2007 dominerar SF Bio som kommersiell visningsaktör i länet. Företaget öppnade hösten 2015 ytterligare ett biokomplex i Mall of Scandinavia, Solna kommun. Den nya biografen där är Sveriges största. Ytterligare tre aktörer, Eurostar, Videvox och Svenska Bio driver biografier i länet på mer eller mindre kommersiella villkor.

Enligt uppgift planerar varken SF Bio eller Svenska Bio några ytterligare etableringar i länet. Svenska Bio uppger att man övervägt ett par platser för etablering, bland annat Södertälje där företaget tidigare drev biografen Roxy. Men man anger dels för höga etablerings-

kostnader, och dels för korta avstånd till andra kommersiella verksamheter som orsak till att etableringar inte är aktuella.

Flera kommuner i länet vittnar om svårigheter att locka kommersiella aktörer att etablera visningsverksamhet. Videvox och Eurostar är de två kommersiella visningsaktörer som regelbundet lämnar in anbud till upphandlingar av visningsverksamhet i länet. Företagen anger dock att det antingen behövs ett kommunalt engagemang i en verksamhet för att en etablering ska vara aktuell, alternativt att det behövs lokala ideella krafter som engagerar sig i verksamheten.

SF Bios dominans på biografmarknaden är regelbundet föremål för kritik. Kritiken hävdar att konkurrensen är satt ur spel och att detta har negativ inverkan på branschen som helhet. Ingen aktör utmanar dock idag på allvar SF Bio i Stockholms län. De alternativ som finns är nischade till så kallad art house, eller är verksamheter som är så små att de inte utgör ett kommersiellt hot.

Synen på visning av film skiljer sig åt i olika kommuner. De kommuner som ser filmen som en kommersiell angelägenhet tenderar att i större utsträckning söka marknadsmässiga lösningar genom att exempelvis upphandla biografdrift. I andra kommuner betraktas visning av film också som en kulturell angelägenhet och då är viljan att hitta icke marknadsmässiga lösningar generellt större.

Det finns också stora skillnader i hur kommunerna tolkar och tillämpar konkurrenslagstiftning i fråga om biografdrift. Där vissa kommuner själva bedriver biograf närmast vägg i vägg med en kommersiell aktör, upplever andra sig tvungna att upphandla driften. Hur konkurrenslagstiftningen ska tolkas kan alltså också vara avgörande för vilket visningsutbud som finns i en kommun.

Den modell som Sigtuna kommun nu prövar kring driften av den kommunalt ägda och digitaliserade lokalen Forum i Märsta är ett intressant alternativ. Kommunen äger biograflokal och projektorutrustning men har vänt sig till Folkets Bio som arbetar för att etablera en lokalorganisation på orten. Kommunen bidrar med en attraktiv hyra och ett mindre verksamhetsstöd under en uppstartsperiod. Faller samarbetet väl ut kan detta mycket väl vara en modell för andra kommuner att titta närmare på.

Sammantaget bär ideella krafter ett stort ansvar för att film överhuvudtaget visas på många platser i länet. Föreningarna uttrycker en rad behov för att kunna utvecklas och stärkas i sitt arbete. Behoven handlar om lokalfrågor, ekonomifrågor, teknikfrågor, publikfrågor, branschfrågor och hjälp i kontakter med kommunen och filminstitutet. Även relativt etablerade verksamheter har ofta behov av hjälp för att utvecklas.

För att ge alla invånare i länet en möjlighet att se aktuell och angelägen film behöver de lokala krafterna stärkas. Behovet är tydligast i kommuner som helt saknar visningsverksamhet men de lokala initiativen är också angelägna för att ge ett komplementutbud i de kommuner som idag bara har kommersiella visningsaktörer.

Erfarenheterna från Film Stockholms tidigare konsulentarbete i visningsfrågor, och inte minst det aktiva konsulentarbete som bedrivits under utredningens gång, visar att konsulentrollen har en central funktion för att stärka lokala visningsstrukturer. En aktiv visningskonsulent har möjlighet att bistå de lokala föreningarna med många av de frågor som är aktuella eller kan hjälpa till att ta in extern expertis.

6.14 Festivalerna

År 2014 genomfördes sammanlagt 52 olika filmfestivaler i länet, huvudsakligen i Stockholms stad men med åtminstone viss ambition att nå också övriga länet. Med stor sannolikhet har än fler festivaler anordnats men dessa har inte synts i marknadsföringsbruset. De kommunala festivaler som visar barns och ungas egna filmer har inte tagits med i den här sammanställningen då de riktar sig till lokala målgrupper.

De 52 filmfestivalerna kan delas in i fyra kategorier:

Tematiska filmfestivaler

15 stycken – alltifrån Stockholms filmfestival som är störst med 10 dagars festival, till endagsfestivalen Hemlösas internationella filmfestival. I den här kategorin finns etablerade återkommande festivaler som Antirasistiska filmdagar och Tempo dokumentärfestival till nya och måhända tillfälliga som Cat video festival. Sju av festivalerna medfinansierades av landstinget och ytterligare fyra av Stockholms stad. Övriga finansierades av ideella krafter, studieförbund eller privata aktörer.

Barn- och ungdomsfilmfestivaler

som var tre – Junior, Stockmotion och Fryshuset. Juniorfestivalen är en underfestival till Stockholms filmfestival och Stockmotion arrangeras av Film Stockholm och finansieras därigenom.

Nationella/geografiska/språkspecifika filmfestivaler

– 29 stycken med representation från hela världen utom Nordamerika och Australien. Tre stycken med medfinansiering av landstinget och ytterligare två med stöd av Stockholms stad. Övriga festivaler stöddes av respektive lands ambassad eller kulturinstitut, föreningar samt mycket ideellt arbete.

Sportfilmfestivaler

– fem stycken, ingen med stöd av offentlig aktör. Finansieringen kommer sannolikt från sportföretag och klädkedjor. Länk till festivalöversikt finns på sid 10.

Hur stor publiken är på de festivaler som inte har offentligt stöd och därigenom inte har någon redovisningsplikt går inte att uppskatta. Variationen är sannolikt stor och oväntade genomslag kan ske genom marknadsföring i sociala medier. Så verkar till exempel ha varit fallet när Cat video festival fyllde Södra teatern.

De största festivalbiograferna, det vill säga där flest festivaler visas, är Folkets Bio/Zita på Birger Jarlsgatan och Bio Rio vid Hornstull. Stockholms filmfestival och Tempo dokumentärfestival syns därutöver på flera stora biografer. En handfull biografer går in och visare enstaka festivaler. Trycket på Zita och Bio Rio är stort och biograferna tar ett stort ansvar genom att inte bara upplåta sina lokaler utan också ge stöd och marknadsföring åt mindre och ibland mindre erfarna festivalarrangörer.

”Sammantaget bär ideella krafter ett stort ansvar för att film överhuvudtaget visas på många platser i länet.

”För att ge alla invånare i länet en möjlighet att se aktuell och angelägen film behöver de lokala krafterna stärkas.

Utmaningar och utvecklingsområden – slutsatser och förslag

I UTREDARENS UPPDRAG har ingått att göra en genomgående analys av länets film- och ge förslag till hur länsövergripande samarbeten kan uppmuntras och stärkas samt se hur nya distributionskanaler för film ska nyttjas så att fler unga får möjlighet att ta del av film som skapas med offentliga medel.

Om målet med den statliga filmpolitiken är att publiken ska få tillgång till värdefull film så är målet med den regionala filmpolitiken att nå alla medborgare i länet, där medborgaren kan vara både deltagare, publik och kreatör. I Stockholms län är målet särskilt kopplat till målgrupperna barn och unga, patienter genom kultur i vården och kreatörerna genom nämndens prioritering av kulturella och kreativa näringar. Insatserna spänner från delaktighet och eget skapande, tillgänglighet och mångfald till branschriktad samverkan och stöd till kreatörer. I bedömningarna för kvalitet används och sammanvägs begreppen angelägenhetsgrad, hantverksskicklighet, originalitet och den kontext i vilken verksamheten genomförs.

Ur det regionala perspektivet är det också angeläget att lyfta fram de särskilda berättare och berättelser som finns inom länet och synliggöra dem. De lokala berättelserna är en del av länets identitet och dess nutida kulturarv samt inte minst en viktig faktor för att stärka den sociala sammanhållningen. Välgjorda berättelser öppnar för nya perspektiv. Film stärker även länets attraktivitet. Särskilt relevant är också kopplingarna mellan film, vård och rehabilitering som uttrycks i budget för 2016. Därutöver kan föreliggande rapport också ses som en del av arbetsprocessen med den kulturstrategi som kulturförvaltningen arbetar fram på uppdrag av kulturnämnden och landstingsfullmäktige.

Kulturförvaltningen når idag alla kommuner med information om landstingets och Film Stockholms verksamheter genom kontinuerliga kontakter med kommunernas kulturchefer och tjänstemän i olika förvaltningar. Hur enskilda medborgare får information om, och del av, filmen som konstform är olika och beror på enskilda kommuners arbetsmetoder, vilka aktörer som är engagerade i filmfrågor men också hur man väljer att använda de tjänster som kulturförvaltningen erbjuder. En målsättning bör vara att medverka till att bygga strukturer så att invånarna i Stockholms län har möjlighet att välja film på samma sätt som de väljer andra konstformer. Att verka främjande är att vara informationskanal och samordnare för länets verksamheter och att vara initiativtagare och drivande i utvecklingen av konstformen.

Främjandeuppdraget ligger idag på Film Stockholm som är en av sex länskulturfunktioner som kulturnämnden är huvudman för. I utvärderingen av dessa som gjordes 2013 och i de samtal utredaren av bidragsöversynen haft med kommuner och kulturaktörer har det framkommit att det finns ett stort förtroende för Film Stockholm. De förslag som presenteras nedan pekar på hur samverkan mellan länets filmaktörer kan förbättras och hur landstinget genom kulturförvaltningen och Film Stockholm kan vara ett stöd i branschens utveckling. Vidare finns bland förslagen inriktningar som även om de inte alltid är omedelbart genomförbara enligt utredaren skulle kunna bidra till en optimering av det offentligas insatser inom filmområdet.

7.1 Förslag avseende främjande av film- pedagogik, film i vården och visningsfrågor

Föreslag: att förtydliga uppdraget till Film Stockholm avseende främjande av filmpedagogik, film i vården och visningsfrågor.

Enligt den bidragsutredning som genomförts under 2015 efterfrågar kommunerna och kulturaktörerna i länet att kulturförvaltningen intar en mer drivande roll. För filmens del innebär det bland annat att kulturförvaltningen och Film Stockholm i ökad grad bör samverka om strategier för insatser inom området.

Filmpedagogik *I skolan*

En ambition för kulturförvaltningen och Film Stockholm är att i ökad utsträckning systematisera det filmpedagogiska arbetet. Målet bör vara att nå så många barn som möjligt genom nätverkande arbete som omfattar kommuner, filmpedagoger och andra relevanta aktörer.

Genom den ökade kompetensen hos skolans pedagoger och bättre teknisk utrustning har behovet av filmpedagogiska insatser i skolan ändrat karaktär. Åtta kulturskolor i länet har i dag film som del av sitt utbud. Fler kommuner har uttalat intresse att utveckla utbudet och många efterfrågar samordning mellan kulturskolorna. Från många håll efterlyses också en bättre samverkan mellan kulturskolan och grundskolan där kulturskolans pedagoger kan förstärka den estetiska kompetensen i vardagsarbetet i skolan. Ett sådant arbete bedrivs redan på många håll i landet och ger utbildningsförvaltningarna huvudansvaret. Förutom den pågående statliga utredningen om en kulturskolestrategi har FSKF initierat att tillsammans med Kommunförbundet Stockholms län göra en översyn av kulturskolesamverkan i länet. Sannolikt kommer den senare också presentera slutsatser med konsekvenser för Film Stockholms roll gentemot kulturskolans pedagoger.

Ytterligare en utmaning är hur skolbioverksamheten ska kunna säkras och utvecklas i framtiden. Det finns ett fåtal AV-centraler i länet där Mediateket i Stockholms stad är störst. Det finns behov av att se över hur samverkan kan ske mellan AV-centralerna och mellan kommunerna så att fler kommuner ges möjlighet att utveckla en skolbioverksamhet och därmed ge fler unga möjlighet att få se film på biograf. Biografupplevelsen är lika viktig som det är att få möjlighet att ta del

av teater och dans på en riktig scen, inte bara i skolans gymnastiksal. Utvecklingen av skolbioverksamheten föreslås ingå i den nyinrättade tjänsten som visningskonsulent på FS. Genom visningskonsulentens överblick och samordning kan utbudet av filmer breddas till att omfatta även festivalfilmer, utveckla former för ungas delaktighet i filmval och arbeta med diskussioner och kunskapsupbyggnad för både elever och skolans pedagoger. I visningskonsulentens uppdrag bör ingå att samarbeta med de aktörer som idag arbetar gentemot skolan som exempelvis AV-centralerna, flera av filmfestivalerna, Filmcentrum och Folkets Bio/Zita.

En särskild utredning om hur länets AV-centraler kan samarbeta och utvecklas för att nå alla länets kommuner är enligt utredaren angelägen.

På fritiden

FS arbetar sedan flera år med ungas delaktighet i samhällsutvecklingen genom filmprojekt på fritidsgårdar, asylboenden och feriejobb. Projekten är utarbetade i nära samarbete med kommunerna och de lokala basverksamheterna och har ofta karaktären av utvecklingsprojekt vars uppgift är att initiera en arbetsform som sedan kan tas över av verksamheten/kommunen. Projekten på fritiden kan både ses som en investering i social sammanhållning och en möjlighet att fånga upp unga berättare och nya berättelser. FS:s arbete med att initiera och stödja kan dock inte ersätta en kontinuerlig basverksamhet. Landstingets uppgift är snarare att stödja länets kommuner så att dessa i sin tur kan erbjuda barn och unga likvärdiga möjligheter till kontinuerlig och tillgänglig filmverksamhet på fritiden. Tillgänglig i den mening att intresserade barn och ungdomar vet vart man vänder sig om man vill skapa i film/rörlig bild och/eller se och diskutera film. Det kan vara fritidsgården, kulturskolan, ett kulturhus, på biblioteket eller den lokala biografen och kontinuitet i form av regelbundet återkommande kurser, lovverksamhet och feriejobb eller öppna verkstäder och filmklubbar. Detta skulle också öka möjligheten att fler lyckade pilotprojekt kan övergå i permanent verksamhet.

Idag ser dessa möjligheter väldigt olika ut och en prioriterad uppgift är att kartlägga vad varje kommun anser sig ha behov av för att kunna erbjuda en varaktig struktur för både filmpedagogisk verksamhet och konstnärligt filmskapande. För vissa kommuner kan det innebära att utveckla och utöka den verksamhet som redan finns till att räcka för fler, innehålla fler moment eller mer avancerad teknik och för andra kan

det handla om att starta något helt nytt. Gemensamt är dock att resurser från landstinget bör innehålla såväl kunskap som pengar och att dessa kan användas till utbildning och fortbildning av personal, teknikinköp, regissörsbesök och ersättning till pedagoger. Kartläggningen av status och behov bör också kunna ge tillfälle att ta tillvara goda exempel och kontakter och sprida dessa mellan kommunerna.

Film i vården

Film i vården är ett etablerat begrepp genom det utvecklingsarbete som FS bedrivit under en följd av år. Flera projekt pågår och nedan presenteras snarare förslag på möjliga fortsättningar av nu pågående och tidigare prövade aktiviteter som utfallit positivt och därigenom har förutsättningar att bli varaktiga aktiviteter inom vårdsektorn. Efterfrågan på meningsfulla verksamheter är stor och området kultur, och film, i vården har potential att bli en angelägen egen sektor som kan ge Stockholms läns landsting en specifik profil. Den samverkan med vården genom HSF som framgår av budgeten för 2016 med 4 miljoner skapar en möjlighet att öka kontaktytorna och kommer sannolikt underlätta för samarbete mellan fälten kultur och hälsa och etableringen inom olika vårdenheter. Samverkan mellan Film Stockholm, kulturförvaltningen, HSF och enskilda vårdenheter liksom med innovationsavdelningen i landstinget är viktig för en fortsatt utveckling av projekten.

En utmaning är att finna kontinuerlig finansiering av pågående verksamhet som under lång tid varit finansierad genom olika projektstöd, så som filmverkstaden vid Astrid Lindgrens barnsjukhus, kurser inom geriatrik och psykiatri och det programutbud i den så kallade Kultur i vården-katalogen som utvecklats ur

Eget skapande vid Lektöreläsa, Astrid Lindgrens barnsjukhus.

Seniorkulturprojektet och som innebär metoder för delaktighet i skapande.

Svårigheter att etablera dessa uppskattade och viktiga verksamheter mer långsiktigt och hållbart beror sannolikt både på nuvarande bidragssystem samt bristande kunskap, tidsbrist och ekonomi. Fortbildning för personal inom omsorgen om kulturens potentiella betydelse för stimulans och läkning saknas och i det hänseendet kan filmen vara ett utmärkt sätt att ge insikter i olika patientgruppers

verkligheter. Exempelvis har Filmcentrum tematiska sammanställningar för olika vårdbehov och är en resurs både för fortbildningar och insatser för vårdavdelningar.

Samverkan med vården på alla nivåer är en förutsättning för framgång där ansvar, huvudmannaskap och den ekonomiska hållbarheten måste utredas och definieras. Utan en överenskommelse blir insatser bara till tillfälliga fyrverkerier utan att verklig utveckling kommer till stånd. Ansvaret för att komma vidare i denna fråga vilar enligt utredaren både på tjänstemän och politiker inom de båda sektorerna. Måhända är det dags att lansera en satsning på Skapande omsorg – en motsvarighet till Skapande skola?

Film ingår som en av konstarterna i projektet Kultur på recept (http://kultur.sll.se/sites/kultur/files/rapport-redskap_for_att_forandra_sig_sjalv-2015_0.pdf).

Eget skapande inom äldreomsorgen.

Projektet har varit mycket framgångsrikt men hittills bara genomförs i liten skala på Danderyds smärtrehabiliteringsklinik.

Den rörliga bildens utveckling och digitalisering har skapat många nya användningsområden. Tekniken kring Virtual- och Augmented Reality (https://sv.m.wikipedia.org/wiki/Förstärkt_verklighet), som håller på att få ett stort genomslag inom hela den visuella industrin, är på många sätt gränsöverskridande till sin natur och innebär ett reellt paradigmskifte inom den rörliga bilden. Genom Film Stockholms utvecklingsarbete kring Transmedia i vården har många nya dörrar och möjligheter öppnats för hur denna teknik kan användas i olika innovativa processer inom landstinget. En diskussion mellan Kulturförvaltningen och HSF förs kring hur detta kan utvecklas ytterligare.

Film Stockholm genomförde år 2012 ett försök med film i väntrummen på ett antal vårdcentraler och inom folktandvården. Trots att utvärderingen visade positiva resultat kunde en fortsättning inte genomföras på grund av bristande tid hos visningskonsulenterna och bristande ekonomi hos vårdheterna. Genom att integrera film som ett av flera konstuttryck kan rörlig bild vara ett inslag i den offentliga gestaltningen på samma sätt som den övriga konsten. Inte minst i väntrummen inom barnsjukvården kan film vara välkommet då man på grund av smittrisker ofta har plockat bort de leksaker som tidigare funnits i väntrummen. Kulturförvaltningens konstenhet har genom sitt gestaltungsuppdrag ingång till samtliga landstingets vårdheter. Genom att utveckla samverkan mellan konstenheten och FS skulle sannolikt mer kunna genomföras och effektiviteten förbättras.

Film finns som tema i den redan nämnda katalogen för kultur i vården. Ett exempel på ett mycket uppskattat och bokad program är filmvisningar med efterföljande samtal. Det kan exempelvis handla om arkivfilmer från boendeorten eller om husmorsfilmer som stimulerar till minnen och samtal. Under seniorkulturprojektet utarbetades metoder med deltagarstyrda sammankomster där de äldres egna berättelser resulterade i digitala berättelser och animationer. Programformen kräver flera träffar på vårdheten och är trots mycket goda resultat inte mycket bokade, vilket visar på den pedagogiska svårigheten att komma in i vårdmiljöerna med nya arbetssätt.

Animationsverkstäder har också genomförts både inom den öppna psykiatrin vid ett antal tillfällen, och

på åtstörningskliniker för ungdomar. Det inkluderande och deltagarstyrda arbetssättet har visat sig framgångsrikt.

Genom tillgång till digital teknik och enklare distribution kan film göras tillgänglig i sjukrummen. NKS utrustar nu de enskilda sjukrummen med digitala skärmar men även i äldre sjukmiljöer kan I-pads med hörlurar ge tillgång till film. Genom landstinget kan ett basutbud av film finansierad genom Film Stockholms insatser finnas att tillgå för patienterna kostnadsfritt. Därtill ger det möjlighet att på egen hand bekosta visningar från andra distributörer med vod-tjänster. Detta bör då tekniskt samordnas med konstenhetens arbete och med tekniken för Konserthusets sändningar av konserter, Konserthuset Play.

Visningsverksamhet

Biografen som mötesplats

I RUFSS 2010 och Stockholms läns landstings rapport 2:2010 betonas betydelsen av platser för sociala möten. Fler fungerande mötesplatser i stadsrummet bidrar till stärkt social sammanhållning och socialt kapital. I *SLL rapport: Kvällsekonomier* nämns biografen som den verksamhet som gör att ett lokalt centrum eller utvecklingsområde lever på kvällen, som gör att människor rör sig, som skapar trygghet och gör att människor möts. Biografen placerad i sitt sammanhang är en kollektiv resurs.

Film Stockholms utredning *Var visas filmen?* (se länk sid 10) visar att det finns ett stort visningsutbud i Stockholms län men att det är starkt koncentrerat till Stockholms innerstad. Så många som 15 av länets 23 biografier med fler än fem föreställningar per vecka återfinns inom tullarna. Ett visst utbud finns förvisso i kranskommunerna och i andra städer, men sex kommuner i Stockholms län saknar helt en biograf och i andra kommuner är utbudet mycket bristfälligt sett till antalet invånare. Avsaknaden av en biograf innebär inte bara att invånarna i dessa kommuner går miste om ett kulturutbud och en mötesplats, men också att dessa platser inte nås av dem som arrangerar visningar av film i länet, både ordinarie kvalitetsfilmsdistributörer och filmfestivaler. Särskilt kan noteras att de flesta biografier i skärgården har lagts ner i samband med digitaliseringen. Blidö Bio är idag den enda biografen i skärgårdsmiljö som överlevt. Modellen Blidö Bio använt sig av är en kombination mellan kommersiell sommardrift och föreningsdrift under lågsäsong, en modell som kan vara intressant att se om den går att applicera på fler ställen.

Brandbergen, Haninge kommun.

Samtidigt är intresset för film stort och möjligheten till att se film på biograf efterfrågas på de platser där kulturvaneundersökningar har genomförts. På de flesta platser i länet finns lokala aktörer som vill arbeta med film och visningsfrågor men som behöver stödjas för att reguljära filmvisningar ska bli verklighet. Film Stockholms utredning pekar också på att det kompletterande utbudet av kvalitetsfilm har svårt att hitta utrymme på repertoaren. Digitaliseringen av biograferna har inneburit att den kommersiella filmen blivit enklare att distribuera till många biografer samtidigt, vilket gör det än svårare för kvalitetsfilmen att få plats. Närhetsprincipen är särskilt viktig för barn, äldre, funktionsnedsatta och resurssvaga.

Kommunernas engagemang i visningsfrågor är centralt för att området ska kunna utvecklas. Mycket få aktörer inom visningsfältet kan verka under kommersiella villkor och ideella krafter bär ett stort ansvar. Även de kommersiella aktörerna vittnar om svårigheter för nyetableringar på grund av höga hyror och låga vinster. Många ideella visningsverksamheter i länet har idag växt till en omfattning där det krävs ett professionellt engagemang för en fortsatt utveckling. Det kan handla bland annat om filmklubben som för att ta steget till att starta öppna visningar av film i biograf-form ställs inför stora investeringar i form av teknik, marknadsföring och lokalhyra. Filmklubbens verksamheter saknar dock stöd att söka vilket får till följd att många verksamheter stagnerar. Det finns möjligheter att vända denna bild men en förutsättning är medfinansiering och ett aktivt stödarbete. Här har filmkonsulenterna en roll att spela.

Ridån i Saga Bio, Kårsta-Ekskogens bygdegård, Vallentuna kommun.

Ett annat exempel är lokala biografer som drivs ideellt men som har nått kapacitetsgränsen för vad en ideell personalstyrka klarar av. Många vill expandera genom att anställa personal men det ställer krav på en helt annan typ av organisation då man får arbetsgivaransvar. Även här har filmkonsulenterna en roll och exempel från bland annat Folkets Bios utvecklingsarbete visar att en anställd med ett aktivt konsulentstöd och tidsbegränsad extern finansiering kan lyfta en verksamhet.

Visningskonsulenterna har alltså en viktig samordnande roll när det gäller att utveckla biograf- och visningsverksamheten i kommunerna. Redan i Film Stockholms utredningsarbete som skett under våren 2015 har kontakterna med kommunerna resulterat i en ny medvetenhet både om filmen som konstform och om behovet av kommunala strategier för filmen. Det gäller att medverka till att arrangörer stimuleras och fler visningsställen skapas samt att stötta i utvecklingen av innehållet i programverksamheten. För de delar av länet som har dåligt utbyggt bredband och långt till närmsta biograf/visningsställe är det särskilt angeläget att pröva nya lösningar.

Den modell med en turnerande visningsutrustning som finns i Skåne kan vara av intresse att pröva för delar av länets landsbygd och skärgård.

Genom visningskonsulentens nätverk och utvecklingsförslag kan också filmfestivalernas filmer spridas till intresserade kommuner. De filmaktörer och festivaler som är verksamma i länet har på grund av bristande ekonomi och nätverk med få undantag möjlighet att nå

ut med sin information, och därigenom har man svårt både med att komma ut med verksamhet i länet och med att få publik till de evenemang man anordnar. Tidigare citerade undersökningar pekar på att det lokala publikarbetet är en nödvändighet för att nå den målgrupp man vänder sig till. Publikarbete kräver god kännedom om de lokala förhållandena vilket inte kan begäras av alla aktörer som jobbar med sitt projekt utan är en fråga för läns Kulturfunktionen Film Stockholm i samarbete med kommunerna.

För att visningskonsulentens arbete ska effektiviseras är det angeläget att det finns ett utvecklingsstöd, en pott med fria medel för konsulenten att disponera. Genom att både verka rådgivande och ha mindre summor som "morot" ökas möjligheterna för lokala aktörer att få stöd från Filminstitutet och den egna kommunen. Medlen bör också kunna användas för att ge uppdrag åt aktörer för vissa tidsbestämda och väl avgränsade projekt, till exempel inom skolbio och festivalvisningar.

7.2 Förslag avseende filmfestivaler

Förslag: att under en treårsperiod arbeta för att omfördela landstingets stöd till filmfestivalerna och att inom Film Stockholms främjandeuppdrag utforma samordning för spridning i hela länet.

I Stockholms län genomfördes 52 olika filmfestivaler år 2014. De flesta av dem hade inget stöd alls från det offentliga, några genomfördes med stöd från olika länders ambassader och/eller kulturinstitut och några med stöd från Stockholms stad och/eller landstinget.

Landstingets stöd till filmfestivaler uppgick 2015 till 3595 tkr. Merparten av dessa medel, 2645 tkr gick till Stockholms filmfestival varav 514 tkr öronmärktes för Juniorfestivalen och 200 tkr för STHLM Debut. Övriga festivaler beviljades sammanlagt resterande 950 tkr. I föreliggande filmöversyn är kriterierna för festivalstöd en viktig fråga. Den bärande idén för en regional aktör är att nå ut i hela länet och nå både speciellt identifierade målgrupper såväl som allmänhet. Det kan innebära att festivalernas filmer visas på biografier ute i länet eller att ett målinriktat publikarbete gör att publiken tar sig till centrala visningsställen. En diskussion om hur tillgängligheten för hela länet kan öka pågår med både festivaler och visningsarrangörer.

För skolornas del skulle en samlad och samordnad information om utbudet från de olika festivalerna

innebära att man i sin planering får en kvalitetssäkrad utbudssammanställning förmedlad genom den lokala skolbiosamordnaren eller kultursekreteraren. För festivalerna skulle det i sin tur underlätta väsentligt att inte behöva stå för kontaktarbetet till alla kommuner och skolor. Bokning och biljetthantering skulle däremot fortfarande hanteras av festivalerna. Kostnaderna för biljetterna är en fråga att förhandla och lösa med kommunerna för att uppnå en likvärdighet med övrig skolbiokostnad. För biograferna skulle en samordnad information innebära en möjlighet att både utöka visningar av kvalitetsfilm och att lägga program specifikt anpassade till lokala förutsättningar.

Stockholms internationella Filmfestival genomförs årligen under tio dagar i november och är ett viktigt event i staden. Förutom ovan nämnda stöd om 2 645 tkr från Stockholms läns landsting, stöds festivalen av Stockholms stad med 2 300 tkr. Därutöver finansieras festivalen genom ett stöd från Svenska Filminstitutet och privata aktörer och Stockholms stad har våren 2015 aviserat att man avser att öka stödet till filmfestivaler. Från Juniorfestivalen har förvaltningen fått in statistik för 2015 som visar att festivalen hade 14 943 besökare varav 71 procent från Stockholms stad, 18 procent från länets norra kommuner och 11 procent från söderkommunerna. En redovisning av vuxenfestivalbesökarnas hemkommuner har enligt uppgift från festivalen tagits fram men anses vara av intern karaktär varför utredaren inte fått tillgång till den.

SFF har en hög kvalitet i sin verksamhet och är en viktig aktör att värna samtidigt som det i länet finns flera andra filmfestivaler med hög kvalitet och ambitioner att nå målgrupper utanför innerstaden. Olikheten i landstingets stöd blir enligt utredaren därmed svår att försvara, en översyn och diskussion behövs för att få en bättre balans.

Idag saknas en samlad strategi för hur stöden till filmfestivaler ska hanteras. Detta bör åtgärdas genom en diskussion inom kulturförvaltningen, med festivalarrangörerna och med Stockholms stad. Till stöden borde kopplas tydliga krav till exempel avseende spridning i länet. Dessutom är det angeläget att de nationella minoriteterna får stöd med att nå ut med sin filmkultur. Särskilt de finska filmerna bör lyftas då landstinget och flera av länets kommuner är finskt förvaltningsområde och det finns ett stort intresse och efterfrågan efter finsk film.

Vinnare vid Stockmotion 2015.

Lika angeläget är att titta på de festivaler som kan sägas ha en egen roll som exempelvis Tempo dokumentärfestival som utvecklats starkt och har en bred publik. Tempo har under 2015 arbetat med visningar på olika platser i länet. Ett sätt att stärka dem är genom treåriga verksamhetsstöd och uppdrag att i samverkan med visningskonsulenten vid FS fördjupa arbetet med att nå ut till hela länet.

Stockmotion är de ungas egen festival och fungerar som en röd tråd - från film gjord av grundskolans första klasser upp till uttagning till nationell tävlan och en möjlig biljett till "Drömfabriken". För de yngre är det en sporre att se den egna filmen på stor duk, för kommunernas festivaler är det en sporre att coacha sina lokala förmågor vidare och för de äldre talangerna medger det möten med den professionella branschen som kan inspirera till fortsatt utveckling och yrkesval. På sikt bör Stockmotions regionala roll förstärkas, redan idag finns möjlighet att öka samverkan mellan kommunala och regionala initiativ för att stärka yngre filmskapare.

Film Stockholm har inlett diskussioner med festivalerna och ABF för att kalla festivalarrangörerna och de filmengagerade studieförbunden till samtal för ömsesidig information och för att inhämta synpunkter och

förslag till hur en samordning skulle kunna utformas. Festivalarrangörerna har olika målgrupper och olika ambitionsnivåer och ett stöd måste därför vara anpassat till den verksamhet som planeras. Ibland är det en liten, intern angelägenhet som inte kräver någon större ekonomi men som skulle vara betjänt av goda råd och subventionerad biografhyra. Ibland behövs ett större offentligt stöd och då kan en diskussion mellan Stockholms stad och Stockholms läns landsting bidra till att reda ut vilket ansvar som är lämpligt att respektive part tar på sig. Ett stort gemensamt problem för alla filmfestivaler är bristen på biografier som tar sig an festivalerna. Idag är det huvudsakligen Folkets bio/ Zita och Bio Rio som är fönster för festivalerna men fler behövs för att tillgängliggöra för fler att se filmer med särskild tematik, från andra länder och andra språkområden.

7.3 Förslag avseende film som kreativ näring – produktion och tillgängliggörande

Föreslag:

att Film Stockholm/Filmbasen får i uppdrag att hantera en fond för utveckling av kortfilm, dokumentärfilm och filmer i andra format och att teckna samproduktionsavtal inom fonden så att filmerna kan tillgängliggöras i olika fönster. att förlänga stödet till STHLM Debut.

att öka stödet till Filmregionen för den filmkommissionära verksamheten.

I dagsläget saknas en tydlig aktör som tar ansvar för länets kort- och dokumentärfilmsproduktion och driver utvecklingsfrågor avseende nya medier. Genren har betydelse inte bara av konstnärliga motiv utan utgör också ofta en grogrund för utveckling av kreatörer och mindre filmföretag. Landstingets engagemang i filmområdet är grundat i målsättningen att nå medborgare i hela länet för att fånga upp de berättare och berättelser som speglar länets invånare och deras intressen. Genom ett strategiskt riktat stöd kan kultur- nämnden medverka till

- Utveckling av konstformen film
- Utveckling av kreatörerna och arbetsmarknaden för en rad yrken
- Öka synligheten av människor och olika kulturer länet
- Öka länets attraktivitet för turism och utländska investerare

Problembeskrivning

Kortfilm

En kortfilm kan vara allt mellan 30 sekunder och 58 minuter, i olika genrer och uttryck. Det är en egen konstform jämställd med lyriken, novellen eller essän inom litteraturen. Det som kan berättas på två minuter

Belönad med fem guldbaggar 18 januari 2016.

kan ha lika stort genomslag som en långfilm, och kortfilm av hög kvalitet har därför en given plats i många fönster och sammanhang. Problemet är att nå ut med kortfilmen i dessa fönster och tillgängliggöra den för publiken. Finansiering av kortfilm sker huvudsakligen genom regionala resurscentra och SVT.

Dokumentärfilm

Som beskrivits tidigare är intresset för dokumentärfilm stort. Det finns ett sug efter angelägna beskrivningar av verkligheten och berättelser om ämnen som berör människor. Filmen *Förvaret*, framarbetad i STHLM Debut med premiär i april 2015, visades under våren för Sveriges riksdag som ett dokument i diskussionen om migration, och filmen belönades med guldbagge för bästa dokumentär i januari 2016. Ett ökande antal filmer arbetar också med gränssnittet mellan dokumentär och spelfilm. Ett exempel är filmen *Tjuvheder*, STHLM Debut med premiär hösten 2015, som i DN 11/12 utsågs till årets bästa svenska spelfilm. En dokumentärfilm har ofta en inspelningstid som spänner över flera år och i formen ligger en öppenhet och flexibilitet som inte kan låsas i på förhand lagda scheman. Det gör projekten svåra att sälja in till finansierare och ekonomi och slutresultat svårbedömda.

Barnfilm

Antalet barnfilmer har ökat de senaste åren och kan vid en hastig blick ge fel slutsats. En närmare granskning visar att repertoaren domineras, precis som vuxenrepertoaren, av mainstreamfilm, ofta baserad på kända litterära förlagor. Svenska Filminstitutet har sedan något år tillbaka som mål att 25 procent av stöden ska avse barnfilm, men frågan är mer komplicerad än så. Svårigheterna att hitta finansiering som komplement till SFI är stora då lönsamheten för barnfilmen är låg på kort sikt, vilket gör att antalet manus och projektförslag är färre än för andra genrer. För att öka intresset hos kreatörerna och höja kvaliteten behövs därför beställningar, coaching och offentlig finansiering. Det faktum att kommersiella kanaler inte kan sälja reklamplats eller använda sig av produktplacering gentemot denna målgrupp är ytterligare ett argument för att kompletterande finansiering måste komma från andra parter, inte minst offentliga. Den breda och mångfacetterade publik som målgruppen utgör, har tillgång till väldigt lite nyproducerat svenskt drama, vilket innebär att den heller inte utvecklar någon vana att se svensk film. De amerikanska filmerna, med internationella marknadsföringsbudgetar, lockar stor publik och bildar norm för utbudet. Regissören och

barnfilmsambassadören Suzanne Osten skriver på Filminstitutets sida i oktober 2015 ”En bra barnfilm är en familjefilm, angelägen och stimulerande till samtal. Att se film är att träna sig inför världen, träna konst med humanistiska värden.”

Särskilt för mellanårsgruppen 6–10 saknas originalberättelser där barnen får uppleva igenkänning och möjlighet att reflektera över frågor som är relevanta för just dem. Här spelar de små distributörerna en avgörande roll för att importera filmer för målgruppen, men de möter stora svårigheter med att få ut filmerna på biograferna. Knattebio är ett paket med filmer för de minsta som Folkets Bio distribuerar och som visas på 26 SF-biografer. Paketet Six-ten (för 6–10 år) av samma distributör får emellertid inte den spridningen utan visas huvudsakligen på Folkets Bios egna biografer. Folkets Bio är idag den distributör som får anses ta det största ansvaret för att tillgängliggöra barnfilm.

En ytterligare svårighet som är gemensam för kortfilmen och barnfilmen är att framgångarna inte alltid uppmärksammas av media och finansiärer. Många svenska kortfilmer turnerar framgångsrikt på internationellt ansedda festivaler och vinner priser, exempelvis har barnfilmen Köttbullar visats på 100 festivaler – likväl är den osynlig i media i Sverige.

Transmedia

Den digitala tekniken har möjliggjort en explosion av rörlig bild i olika plattformar och ett innehåll som har både ett underhållnings- och utbildningsvärde. Användandet av dessa tekniker har bäring på flera områden och i Stockholms läns landsting har ett projekt med ett digitalt spel i Oculus Rift prövats med stor framgång i rehabilitering av nackskadepatienter. För att utveckla den här formen av nya tekniker och samarbeten saknas idag stödformer. Här finns ett innovationsfält som har bäring för hela landstinget.

Debutanterna / talangerna

En professionell karriär som filmare börjar ofta i kortfilm med stöd av ett regionalt resurscenter. Långt ifrån alla har en formell utbildning från filmhögskola då platserna där är få. Det stöd som ges i form av coaching, teknik och mindre ekonomiska stöd är med andra ord avgörande. Att gå vidare till långfilmsformat är därefter en process som tar flera år, genomsnittsåldern på debuterande långfilmsregissörer är enligt uppgift från Oberoende Filmares Förbund 38 år. Att komma in i branschen är svårt och här finns en stor utmaning för regionerna att ta tillvara de egna talangerna, matcha dem och stödja de nya berättarna och berättelserna. De regioner som arbetar med talangutveckling tar ett stort ansvar och saknar nationellt uppdrag och motfinansiering. I Stockholms län sker detta i Filmbasen, liknande organisationer finns i Skåne, Västra Götaland och Norrbotten.

Glappet

I Stockholms län finns därutöver ett tomrum som uppstått för de professionellt verksamma filmarna sedan FilmCentrums teknikutlåning och kursverksamhet upphört. Sedan länge saknas också möjligheterna för filmare att finna regional medfinansiering på det sätt som är möjligt i de andra stora regionerna. De synpunkter som kommit från Oberoende Filmares Förbund (OFF) i arbetet med föreliggande utredning är en önskan att även Stockholms läns stöd ska utgå från kvalitetskriterier snarare än ålder. OFF efterlyser ett produktionsstöd i nivå med Skåne och Västra Götaland, det vill säga 150'–300' i samproduktionsinsats för längre dokumentärer med regional koppling och angeläget innehåll. OFF lyfter vidare fram verksamheten vid den av landstinget finansierade inkubatorn Transit som mycket lyckad och värdefull för filmarna och efterlyser inkubatorer på fler platser i länet, alternativt subventionerade kontorsplatser med start-up stöd. Även möjligheter till fortbildning efterfrågas liknande det med socialfondsmedel stödda Kulturkraft som tidigare fyllde ett stort behov. Slutligen önskar föreningen ett nätverk mellan biografer i länet och möjlighet för filmarna att med stöd turnera i länet med kombinationen film och samtal.

Länets kompetens att bygga vidare på

Filmbasen är länets plantskola för nutida berättande i rörlig bild och har sedan starten 2008 visat sig vara mycket framgångsrik. Vid projekteringen av Filmbasen kalkylerade FS med cirka 500 intresserade filmare i länet, idag är fler än 3 900 filmare anslutna och verk-

samheten har utvecklats till en förebild för nationella satsningar inom talangutvecklingen. Genom den verksamheten har Stockholms län Mellansveriges starkaste produktionsbas för kortfilm och talangutveckling och genom dess samverkan med branschorganisationer möjlighet att slussa nya filmare in i professionell verksamhet inom kort- och dokumentärfilm och spelfilm av långfilmsformat. Filmbasens omsättning var 4,7 milj år 2014 varav 2,6 mkr består av kulturnämndens insats. Som framgår av problembeskrivningen ovan så bedömer utredaren satsningen ändå som otillräcklig.

Mälardalen en gemensam arbetsmarknad

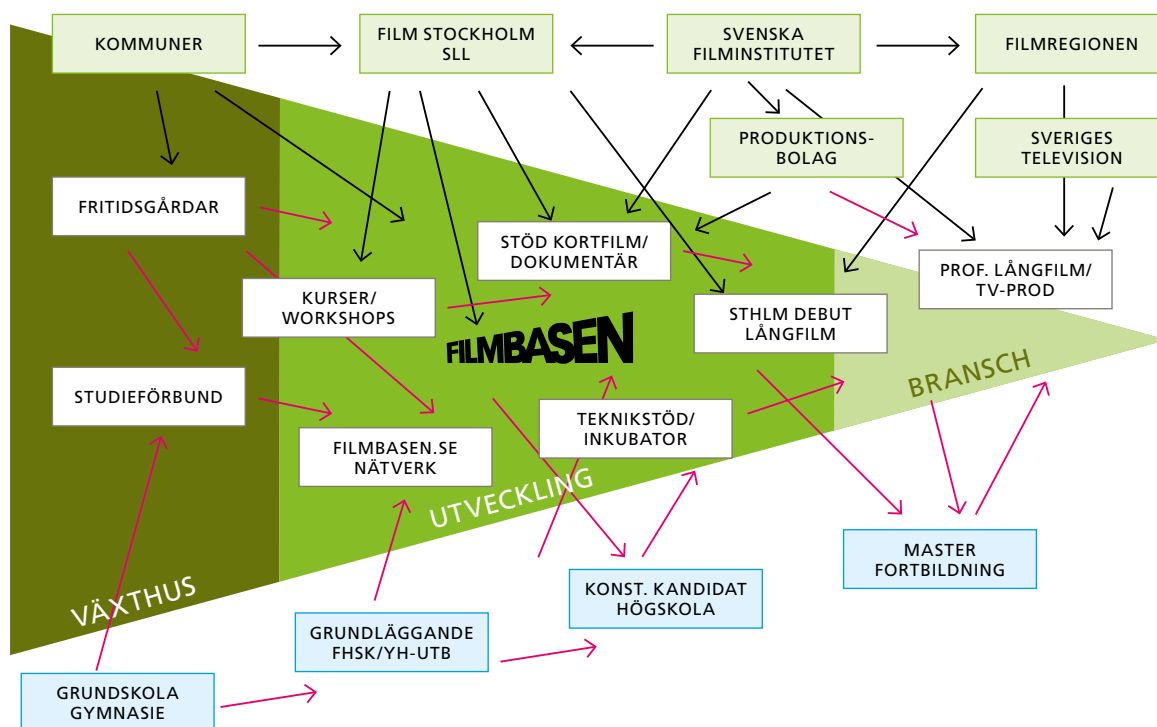
Genom formaliserad samverkan med Region Örebro, Sörmlands läns landsting och Västmanlands läns landsting har filmare i de tre länen varit anslutna till Filmbasen och ansökningar till deras respektive Regionala resurscentra för film har gått genom det gemensamma datasystemet. Detta stärker Mälardalen som gemensam arbetsmarknad och samarbeten sker även genom fortbildningar och mindre projekt. En majoritet av filmarna finns i Stockholms län och 1360 av dem är skrivna i Stockholms stad. Ojämligheten i antal filmare mellan länen har inneburit svajighet i ansvar och finansiering av insatser. Stockholms stad har hittills

inte engagerat sig i talangutvecklingen av unga filmare och Sörmland, Västmanland och Örebro har årligen lämnat 60 tkr för administrationen av webbplattformen Filmbasen.se. I början av 2015 lämnade Sörmland och Örebro plattformen på grund av kulturpolitiska omprioriteringar men Västmanland kvarstår med sin talangverksamhet på Filmbasen.se. Stockholms läns landsting tar idag ensamt ansvar för ung film, talangutveckling och utveckling av nya plattformar.

Under 2014 fick ca 40 personer mindre stöd i form av coaching och tekniklån.

33 projekt fick stöd i form av stipendier till en sammanlagd summa av 990 tkr. Av dessa beräknas 70–80 procent av projektens regissörer vara skrivna och verksamma i Stockholms stad.

3 kvinnliga regissörer ingår i ett ettårigt talangprogram PURE FICTION som syftar till öka jämställdheten inom svensk långfilm, satsningen är finansierad av Kulturdepartementet genom Svenska Filminstitutet.

7.4 Utvärdering av STHLM Debut

STHLM Debut genomförs som ett regionalt samarbetsprojekt mellan Filmbasen/Film Stockholm, Filmregion Stockholm-Mälardalen och Stockholms Filmfestival genom ett särskilt stöd från kulturnämnden om 1 miljon kronor per år. Bakgrunden till satsningen STHLM Debut var bedömningen att något behövde göras för att behålla och utveckla talangerna i regionen.

Målet för STHLM Debut är att skapa en plattform för talangfulla filmare på väg in i den professionella filmbranschen och att stärka möjligheter för regissörer och producenter att långfilmsdebutera. Målet är också att bygga långsiktiga relationer och nätverk för framtida produktioner för att på så sätt stärka filmskapande i regionen. För att bidra till detta är just samarbetet mellan Film Stockholm/Filmbasen, Filmregion Stockholm-Mälardalen och Stockholms Filmfestival en viktig del. Idag drivs programmet av två projektledare, en från Filmbasen och en från Filmregionen, samt en koordinator från Filmbasen. Dessa har också månatliga avstämningsmöten med Filmfestivalens ansvariga, (projektledare och ibland koordinator), som är de som ansvarar för workshops och evenemang knutet till STHLM Debut under Stockholms Filmfestival.

I STHLM Debut sker utveckling både individuellt per projekt och genom gemensamma gruppträffar. Projekten utvecklas under handledning, men är i kontinuerlig dialog med STHLM Debutgruppen och ett bredare nätverk av branschaktörer. STHLM Debut har sedan dess tillkomst 2011 inneburit att 14 filmprojekt och 28 filmskapare; 16 regissörer och 12 producenter fått stöd och coachning. Stödet består dels av ett finansiellt utvecklingsstöd, dels av praktiskt projektstöd. När ett projekt kvalificerats till STHLM Debut, tas en individuell utvecklingsplan fram för projektet baserad på vad deltagarna har för behov och hur stöden inom STHLM Debut ska användas. Deltagarna erbjuds kunskapsinhämtning genom riktade workshops och gruppträffar och under året möter de relevanta branschrepresentanter. Respektive projekt förstärks genom anpassade insatser från externa konsulter efter regissörens och producentens behov.

Filmprojekten utvecklas delvis i samarbete med varandra men framförallt individuellt med skraddarsydd insatser från coacher och konsulter samt med STHLM Debuts programansvariga; Anne-Marie Söhrman Fermelin, Film Stockholm/Filmbasen och Beata Mannheimer, Filmregion Stockholm-Mälardalen.

Debutanternas filmprojekt har alla olika utgångslägen och är i olika faser när de kommer in i programmet och det är därför särskilt angeläget att stötta projekten i just den fas de befinner sig. Ett projekt är på väg att börja filmas, andra projektdeltagare jobbar med manusutveckling eller befinner sig i en intensiv redigeringsperiod. Genom att STHLM Debut erbjuder både tid och praktiskt och ekonomiskt stöd får filmarna möjlighet att skapa och utveckla sina projekt på hållbar grund och med ett långsiktigt perspektiv. Tid för eftertanke ökar också projektens kvalitet.

Att ett filmprojekt får stöd innebär inte automatiskt att det blir av. Naturligtvis undersöks i urvalsskedet projektets potential till fullfinansiering, men mycket kan hända under utveckling och finansiering av en film som inte nödvändigtvis beror på projektet i sig, utan även på vad som händer i branschen i övrigt. De 150–200 tkr som STHLM Debut går in med kan vara avgörande som garant eller kvalitetsstämpel när andra finansiärer och branschaktörer bedömer projekten. En projektplan med redovisning av samtliga projekt finns i länk på sid 11.

Under 2015 har de tre första långfilmerna haft premiär. Förvaret hade premiär i april, visades på biograf och i riksdagen och visas under hösten i högstadier och gymnasier tillsammans med efterföljande samtal med filmarna samt på SVT. Långfilmen Tjuvheder hade biografpremiär den 16 oktober och har fått mycket positiva omdömen från landets recensenter. Filmen GERILLA har under 2015 visats på Göteborg Filmfestival, SVT, på utländska filmfestivaler och även fått biodistribution i Norge.

Vad säger kreatörerna?

Av de deltagande kreatörerna har hittills ingen hoppat av eller lagt ner sina projekt. Deltagarna lyfter fram betydelsen av STHLM Debut för det egna självförtroende och menar att STHLM Debut givit dem kraft och inspiration. Det befriande samtalsklimatet betonas särskilt som kontrast till den annars så påtagliga konkurrensen som finns i branschen. Flera uttrycker tacksamhet över att någon sett deras potential och vågat satsa på ett projekt i tidigt stadium vilket är ett konstnärligt risktagande. Journalisten Christina Höglund har intervjuat filmarna bakom de nio första projekten. Deras berättelser kan läsas i länk på sid 11.

2015 års deltagare i STHLM Debut. Överst från vänster: Marioan Hosseini, Nima Yousefi, Zanyar Adami, Nathalie Álvarez Mesén, Lovisa Charlier, Isabella Rodriguez, Mathilde Dedye, Hugo Lilja, Pella Kågerman, Marcus Carlsson och Hanna Högstedt.

Vad säger parterna – plus och minus?

Utredaren har tillsammans med de tre parterna Filmbasen, Filmregionen och Filmfestivalen utvärderat satsningen STHLM Debut, dels genom en enkät till de tre och dels genom två gemensamma möten då svaren på enkäten diskuterades och förslag till fortsättning och utveckling diskuterades.

Filmbasen och Filmregionen lyfter fram det positiva i ett strukturerat samarbete vilket ger synergieffekter och bidrar till en öppnare attityd i en annars relativt slutna filmbransch. STHLM Debut ger en ”godkänd-stämpel” och framtidstro till filmskaparna. Filmfestivalen lyfter det positiva i mötena med den internationella branschen.

Problematiskt är obalansen mellan organisationernas engagemang där landstinget ensamt lägger en kontant insats om 1 milj kr. Det är också ett problem att de tre långfilmsprojekt som hittills gått till premiär inte fått finansiering genom Filmregionen utan har fått söka sig till andra finansiärer och i ett fall till Film i Väst för att få slutfinansiering.

På frågan om vinsterna för respektive organisation svarar Filmbasen att STHLM Debut har gett möjlighet att följa filmarna längre i utvecklingen vilket skapat kontinuitet och gett kunskaper som kan föras vidare till yngre filmare. Filmregionen pekar på det positiva i att få en tidig kontakt med filmarna och att konceptet i sig är en modell att föra vidare till samarbetspartners i andra regioner. Samtliga tre organisationer pekar på samverkan med filmarna och de andra organisationerna som något positivt.

Alla tre organisationerna pekar på en ojämlikhet i engagemang där Filmbasen och Filmregionen tagit större ansvar och arbetsbörda. Man har upplevt ett bra samarbete med de involverade projektledarna från Filmfestivalen men saknat stöd från ledningen vilket inneburit att projektledaren vid Filmfestivalen haft mindre tid att engagera sig.

Fortsättning?

Från kreatörerna finns en stark önskan om en fortsättning av projektet som man ser som en unik möjlighet i en region som tidigare helt saknat utvecklingsmedel. I och med Stockholm Stads inträde i Filmregionen har Filmregionen nu möjlighet att både stödja utveckling

och samproducera i högre grad än tidigare. Detta kan ytterligare stärka projekt från STHLM Debut och göra regionen än mer attraktiv för dess filmskapare.

De tre engagerade organisationerna enades vid ett möte i maj 2015 om ett antal åtgärder för vidare utveckling av projektet.

- Projektet STHLM Debut ska särredovisas i organisationernas verksamhetsberättelser för 2015 för att tydliggöra omfattningen av insatser i form av aktiviteter, egen personal och externa experter.
- Projektplanen ska uppdateras kontinuerligt med en tydligare beskrivning av debutanterna och de långsiktiga insatserna.
- Filmregionen ska presentera en pedagogisk beskrivning av sina finansieringsprocesser.
- Filmfestivalen har presenterat en åtgärdsplan med skraddarsydda aktiviteter för debutanterna under festivalen, masterclass med någon av de gästade regissörerna och ett löfte om en ledning som är mer närvarande i projektet.
- En plan för bättre framförhållning i planeringen av debutanternas aktiviteter under festivalen ska tas fram.

Organisationerna uttrycker önskemål om att vidareutveckla STHLM Debut till att bli ett mångfaldsprogram och arbeta med andra format som TV och webb. Man ser att varumärket är starkt och inarbetat och det gör det möjligt att släppa in fler aktörer i samarbeten som exempelvis Tempo dokumentärfestival samt att utveckla internationella utbyten.

Utredarens slutsatser

Det är utredarens uppfattning att STHLM Debut har en viktig funktion i utvecklingen av filmkulturen i länet. Samverkan mellan de tre organisationerna fungerar, om än med visst gnissel, och det finns en solidaritet mellan projektledarna som gör att fortsatt utveckling är möjlig. En uppväxling i ambitionsnivå och ekonomi genom ökad finansiering från deltagande parter skulle få ytterligare positiva effekter. Projektet skulle emellertid gynnas av tydligare riktlinjer för hur organisation och ekonomi ska hanteras. De medel som kulturnämnden fördelar till projektet slussas till Filmbasen och för att tydliggöra förväntningar och krav föreslår utredaren att en överenskommelse skrivs mellan parterna där det tydligt framgår vilka uppgifter och uppdrag respektive organisation har. Därigenom underlättas planeringen av aktiviteter, ekonomi och åiterrapportering. Då tiden för utveckling av långfilms-

projekt är lång och det först är i år som de första premiärerna äger rum, föreslår utredaren att STHLM Debut förlängs i två år och att en ny utvärdering av projektet sker 2017. Det har då gått fem år sedan projektet sjö-sattes och det blir möjligt att se hur de deltagande kreatörerna och de första projekten har gått vidare och klarat sig i den professionella branschen.

7.5 Landstingets fortsatta roll för utveckling av filmen som konst och näring

I riktlinjerna för landstingets kulturförvaltning är angivet att stöd skall ges till kulturyttringar av hög kvalitet som inte kan räkna med finansiering på kommersiella villkor. Den definitionen gäller även filmen och är relevant för 80 procent av svensk filmproduktion, inte minst kort- och dokumentärfilm, barnfilm i alla format samt utveckling av rörlig bild i nya fönster. Om kulturnämnden vill öka sin satsning inom filmproduktion är det förslagsvis inom dessa områden man bör satsa. Idag går stödet till kortfilmen genom FS/Filmbasen och till dokumentärfilmen genom Filmbasen och/eller Filmregionen. Barnfilmen och transmedia har ingen specifik stödform hos någon av aktörerna, dock finns ett fåtal produktioner som riktar sig till barn inom både kort- och dokumentärfilmgenreerna och det finns ett stort intresse för transmediaprojekt.

Genom STHLM Debut finns ett upparbetat samarbete med Filmregionen men utvärderingen visar samtidigt att man inom Filmregionen hittills inte fångat upp debutfilmerna och gett det stöd för att finna fortsatt finansiering som är en av avsikterna med samarbetet. Smal film och nya förmågor har hittills inte varit självklart attraktiva för de investerare som är tongivande i Filmregionen och de investeringsfonder som står för toppfinansieringen. De få dokumentärer som fått finansiering genom Filmregionen har haft en uttalad publikpotential. Inget stöd har hittills gått till kortfilmer.

Filmregionen är en förening som äger ett AB. Medlemmar i föreningen är inte bara kommuner i Stockholms län utan också andra regioner som Örebro, Gotland och Åland samt företrädare för branschorganisationer. Filmregionen har genom att Stockholms stad 2015 blivit medlem fått ökade medel för samproduktioner. Konstruktionen skiljer sig från andra regionala produktionscentra genom att Filmregionen har knutit till sig andra regioners fonder, enskilda riskkapitalbolag och nu senast Stockholms stad som har en egen fond. Varje förslag till finansiering av en film måste alltså processas med ett antal aktörer. Styrelsen i Film-

regionen består av representanter för ägarna, det vill säga kommuner, regioner och branschföreträdare, som därmed representerar olika intressen. 5,7 milj redovisas som filminvesteringar i årsredovisningen för 2014. Som jämförelse investerade Film i Skåne 13,8 miljoner i samproduktioner och Filmpool Nord 21 miljoner år 2014.

Enligt utredaren borde en förutsättning för landstingets engagemang vara att fokus på verksamheten är en regional filmkulturpolitik i fas med den nationella. Det innebär att det filmkulturella perspektivet är styrande och präglas av en helhetssyn där alla delar av filmen som konstform ges utrymme och där det finns balans mellan bredare filmer och filmer som har svårare att hävda sig på en kommersiell marknad.

Kulturnämnden är idag huvudman för Film Stockholm med uppdrag att utveckla länets filmliv. Det gör man genom att i bredast möjligt perspektiv se till filmens ställning i länet både vad gäller tillgänglighet och genom att integrera nya berättelser, främja jämställdhet och mångfald, pröva både ny teknik och nya samarbetsområden som exempelvis vårdsektorn. Kulturnämndens ändamålsenliga styrning av Film Stockholm skapar goda utvecklingsperspektiv och medger en angelägen flexibilitet. För att värna balansen mellan lång spelfilm och andra genrer/format kan SLL profilera sig.

Utredaren förordar att Film Stockholm/Filmbasen får ett uppdrag att hantera en fond om 4 milj, där 1 milj är de redan befintliga medlen för STHLM Debut, för utveckling av kortfilm, dokumentärfilm och filmer i andra format och tekniker.

Med en filmfond skulle landstingets medel kunna styras till projekt som faller inom det offentliga intresset och vidareutveckla det arbete som redan idag sker på Filmbasen med att attrahera länets talanger och nya berättare. Filmbasens lokaler medger också att verksamheten kan bli en än mer attraktiv inkubator med produktionskontor. Detta skulle vara en naturlig samverkan med kursverksamheten vid Stockholms dramatiska högskola, StDH, som har flyttat in en del av sin kursverksamhet i anslutning till Filmbasen. Som jämförelse kan nämnas att Norrköpings stad nyligen beslutat om en filmfond om 3 milj för film- och tvproduktioner som förlägger sin produktion helt eller delvis till Norrköping, och Film i Skåne har sedan flera år en särskild kortfilmsfond om 3–4 milj.

Dokumentärfilmsprojekt på fritidsgården i Hallonbergen/Sundbyberg.

Konstruktionen skulle också innebära att det beskrivna "glappet" för filmare som utvecklingsmässigt befinner sig i gränslandet som uppstod efter FilmCentrum Stockholms konkurs lättare skulle kunna överbryggas. Kriteriet för stöd ska självklart bygga på kvalitet och begåvning.

Det finns redan idag positiv samverkan mellan länets aktörer och det är en gemensam utmaning för Film Stockholm/Filmbasen – Filmregion Stockholm Mälardalen att fortsatt finna stabila former för samverkan inom fältet utveckling- produktion. Genom att respektive organisation har ett eget tydligt fokus och inriktning är det utredarens mening att samarbeten kan underlättas och att över tid andra lösningar kan visa sig vara möjliga.

Den filmkommissionära verksamheten vid Filmregionen är dels en webbsajt som presenterar olika miljöer i länet som möjliga inspelningsplatser för inhemska och internationella bolag, och dels en praktisk service till filmbolag för att underlätta vid inspelningar. Det kan gälla allt från lotsning till olika miljöer som till hjälp att söka tillstånd från kommuner och myndigheter. Närvaro vid festivaler och mässor gör också Stockholmsregionen synlig internationellt. Verksamheten bidrar därmed till att öka länets attraktivitet både för företag och besökare. Landstingets stöd till denna verksamhet har legat på samma nivå sedan verksamheten startade och utredaren menar att det finns skäl att öka det stödet.

7.6 Ökad spridning av offentligt finansierad film

Visningsfrågan har redan behandlats i 7.2 och innehåller förslag till insatser direkt riktade till biografier/visningsarrangörer och filmfestivalarrangörer. Nedan redovisas hur man idag och i framtiden arbetar för att tillgängliggöra de filmer som fått stöd från landstinget.

De filmer som fått stöd av kulturnämnden vid landstinget har visats och fortsätter vara tillgängliga genom ett antal olika tekniker och fönster. Filmarna anslutna till Filmbasen kan välja att lägga upp sina filmer för visning på filmbasen.se, vilket också sker. Det är en möjlighet men inte ett krav då medlen till filmarna utgår som stöd och inte som samproduktionsmedel.

Många av filmerna visas på festivaler i länet, i landet och internationellt och har som redan nämnts vunnit både priser och uppmärksamhet. Genom Folkets Bio och konceptet Kort och gratis visas kortfilmerna som förfilmer till spelfilmer på Folkets bios biografier i landet. Folkets Bio har också uttalat ambitionen att göra ytterligare satsningar på kortfilm och barnfilm vid sina biografier.

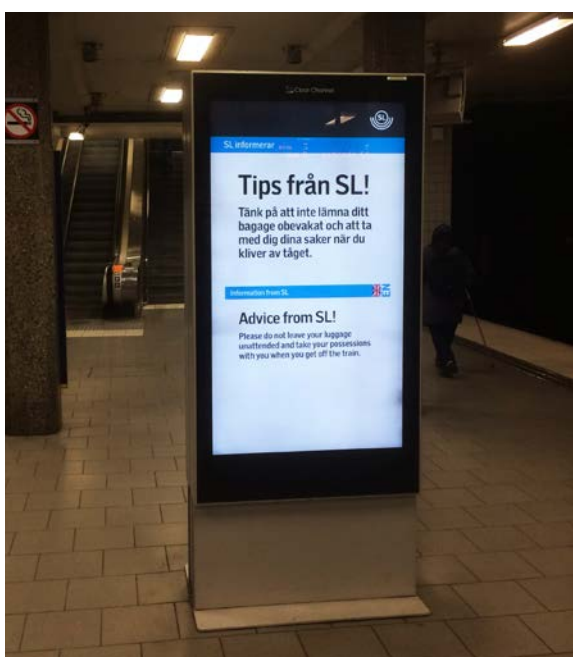
Genom ett avtal med Telia och TriArtfilm finns möjligheter att hyra flera av filmerna i Telias Filmbutik. Det rör sig bland annat om uppmärksammade kortfilmer

som Sanna Lenkens Äta lunch, Peter Grönlunds Bröderna Jaukka, Fanni Metelius Banga inte, Lovisa Siréns Pussy have the power och Anja Linds Agnes. Telia är en av landets största distributörer av film och TV med nästan 700 000 kunder. Under 2014 hyrdes så mycket som 2,6 miljoner filmer i Telias Filmbutik.

Film Stockholm undersöker möjligheterna med en egen VOD-tjänst (Video on demand) på webbplatsen Filmbasen.se. Att det inte redan genomförts beror på svårigheter med rättigheter i nuvarande stöd-system. Problemet kan lösas genom samproduktionsavtal genom den kort- och dokumentärfilmfond som föreslås ovan.

Att tillgängliggöra filmerna för distribution inom landstingets verksamheter i sjukhus och väntrum har också föreslagits ovan. Kortfilmsformatet lämpar sig också för visning inom kollektivtrafiken och kulturförvaltningen har närmat sig trafikförvaltningen i frågan. En lockande tanke är att skärmarna skulle kunna utgöra fönster för information om all kultur som producerats med offentliga medel.

Den visningsform som ger högst tittarsiffror är SVT som ofta visar de filmer som fått stöd genom Filmbasen. Genom att Filmbasen får möjligheter att gå in med fondmedel i samproduktionsavtal ökar möjligheten att samverka för fler filmer i TV.

Digital information i tunnelbanan.

Ekonomiska konsekvenser

MED UTGÅNGSPUNKT I de förslag som presenterats så innebär de ekonomiska konsekvenserna för kulturnämnden följande:

- Arbetet med en regional kulturstrategi pågår redan inom förvaltningen och att integrera filmen innebär ingen merkostnad.
- För att främja utvecklingen av visningsverksamheten och inom vården föreslås en utökning av Film Stockholms uppdrag med en halv plus en halv tjänst, uppskattningsvis 600tkr, samt 400tkr i lösa utvecklingsmedel.
- Den föreslagna tjänsten som samordnare för filmfestivalerna beräknas att på sikt kunna bekostas inom den ram som en omfördelning av festivalstöden ger. Inom den ramen finns också utrymme att lyfta flera av de etablerade festivalerna samt stöd till biografer som festivalanordnare.
- Kostnader för att utveckla landstingets engagemang i kort-, dokumentär- och barnfilm beräknas till 3 miljoner förutom den kostnad som redan ligger i STHLM Debut och som föreslås finnas kvar ytterligare två år.
- En ökning om 0,5 miljoner till FRSM skulle medföra ökade möjligheter att marknadsföra regionen som inspelningsplats.
- Sammanlagd ökning av kulturnämndens avsättning för filmutveckling är genom föreliggande förslag 4,5 miljoner kronor.

Avslutning

Rapporten kommer under vintern 2015-2016 tillställas Kulturnämnden för behandling.

Samtalsparter/uppgiftslämnare

Joakim Blendulf och övrig personal Film Stockholm

Ulf Slotte, särskild utredare visningsfrågor och studieförbund

Agneta Mogren och Melissa Lindgren, Tempo dokumentärfestival

Git Scheynius, Stockholms Filmfestival

Christel Lindgren, Stockholms filmfestival Junior

Anette Mattson, Beata Mannheimer och Jonas Feinberg,
Filmregion Stockholm Mälardalen

Per Ericsson och Malena Jansson, Svenska Filminstitutet

Ulla Wiklund, konsult skolutveckling

Lena Wallfedlt och Elsa Cojnby, Filmcentrum

Agneta Danielsson, Järfälla kulturförvaltning

Kathrina Mattson, Rose-Marie Strand och Anna Harding, Folkets Bio

Suzanne Osten, regissör och SFIs barnfilmsambassadör

Samuel Sjöblom, särskild utredare digital utveckling

Ida Thorén, Filmstadens kultur

Ulf Andersson Greek, filmsamordnare Botkyrka kommun

Gunilla Vigert, Mediateket Stockholms stads utbildningsförvaltning

Patrik Liljegren och Niklas Pereira Dos Reis Lindblad,
kulturförvaltningen Stockholms stad

Johan Groth, Sveriges film- och videoförbund

Styrelsen för Oberoende filmares förbund

